

ARTICULI FIDEI SACROSANCTÆ AC SALUTIFERÆ LEGIS Christianæ cum eorundem perpulchra introductione: quos illuminatus Doctor Magister Raymondus Lullius rationibus necessariis demonstratiue probat.

INTRODUCTIO.

LIQUI Christiani & magni in scientia nominati, quod pudendum & plorandum est: dicunt quod fides sat etiam Catholica est magis improbabilis quam probabilis: unde sequitur infamia magna apud infideles, qui ex hoc credunt fidem nostram esse nullam, & forte aliqui Christiani contra dictam fidem sinistre suspicantur. *1. Error quædam.*

Alii dicunt & asserunt, quod fides est vera: sed secundum modum intelligendi videtur non esse vera. unde adiuvante Sancto Spiritu conabimur quantum poterimus ad probandum quod dicta fides sit vera & probabilis. *2. Error aliorum.*

Dicunt etiam quod fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentum, & ideo dicunt, quod non est bonum probare fidem ut non amittatur meritum. *3. Error.*

Asserentes autem ista & dogmatizantes quanquam magnos se reputent: & quod peius est ab alijs reputentur; ostendunt se manifestissime ignorantes. *Refutatio.*

Quia aut intendunt dicere quod ipsa fides in se sit magis improbabilis quam probabilis, & etiam quantum ad Deum: videlicet quod magis sit improbabile ipsam esse à Deo, quam non sit à Deo. *1. Intellectus.*

Et in hoc casu nullus debet tali fidei quæ in se, & quantum ad hoc quod sit à Deo est magis improbabilis quàm probabilis adherere, nec non adherendo potest à iusto iudice condemnari: immo adherendo stultus est: eo quod facit contra rationem improbabilitati adherendo, & probabilitatem deserendo. *2. Intellectus.*

Aut intendunt dicere quod ipsa fides in se est magis improbabilis quam probabilis; sed probabile quod sit à Deo: Et in hoc casu si probabile est, quod sit à Deo: sequitur, quod ipsa est probabilis: & si est verum quod sit à Deo: ipsa est vera & necessaria. Cū enim Deus sit summa veritas, & summa sapientia, quæ non fallit nec fallitur ipse, dicit illa esse, ergo est verissimum. Si enim cuilibet experto in sua scientia credendum est, ergo multo plus experientissimo, & sapientissimo in omnibus. *3. Intellectus.*

Nec tertium possunt dicere, utpote quod ipsa est probabilis, sed quod sit à Deo hoc est magis improbabile quàm probabile. Cum enim fides Catholica iubeat Deum diligere super omnia, & perfectiones divinas

ponat in superlatiuo gradu perfectionis, & extirpet vitia, inserendo virtutes in altiori gradu perfectionis qui dari possit: & per consequens sit bona & optima: & omne bonum sit à Deo tanquam à summo bono; sequitur necessario, quod ipsa sit à Deo: ergo est necessaria. Si autem detur quartum membrum, scilicet quod utroq; modo sit magis probabilis: tunc magis apertus est error eorum. Et cum zelus noster nostraq; totalis intentio sit omnino circa defensionem fidei: idcirco

Nos magister Raymundus Lull. hanc schedulam legamus religiosis & secularibus sapientibus & discretis, vt videant ac diligentissime perscrutentur prædicta ac etiam si infra scripta consequentia de necessitate contineat veritatē: videlicet quod aliqui magistri in Theologia asserunt seu testantur, quod quæcunq; obiectio proposita contra fidem Catholicam S. Sanctam, potest solui per necessarias rationes scilicet intelligendo ipsarum rationum consequentias. Manifeste sequitur ergo quod sancta fides Catholica possit iuxta eorum testimonium per rationes necessarias approbari: & hoc per modum intelligendi, nō tantummodo per modum credendi. Si quis autem dixerit huiusmodi consequentiam quam facimus non attingere veritatem, cogitur dicere quod prædicta magistrorum ratio sit inanis & quod principium sit primum per se consequens, & posterius per se antecedens: & quod in argumento minor propositio sit antecedens & maior consequens: quod est impossibile & extra naturam intellectus. Rogat etiam Raymundus religiosos & seculares sapientes vt videant, si rationes quas ipse facit contra Saracenos approbando fidem Catholicam habeant veritatem, quia si forte aliquis solueret rationes quæ per Saracenos contra fidem Catholicam opponuntur, cum tamen ipsæ rationes quæ fiunt pro eadem soluere non valerent, fortificari Saraceni valde literati & sapientes se facerent Christianos. Si quis autem dixerit quod obiectioes quæ possunt fieri contra fidem, possunt solui per rationes necessarias: & probationes quæ possunt fieri pro fide possunt frangi per rationes necessarias. Dicimus quod implicat contradictionem, quæ stare non potest. Quia duæ conclusiones circa idem contrariæ stare non possunt. Et de hoc subiungimus hoc exemplum. Vbicunq; est generatio, est & corruptio, Sed in Deo est generatio: ergo in Deo est corruptio. Qui autem intendit improbare per necessarias rationes quod corruptio non est in Deo: & ipsum oportet tenere quod generatio est in Deo, oportet etiam de necessitate quod sciant generationē esse in Deo: hoc idem dici potest de istis maximis. Vbicunq; est principium est tempus, Vbicunq; est productio est successio. Omne agens agit cum motu: de nihilo nihil fit. Nullum

4. Intellectus

*Testimoniis
quorundam
magistrorum*

*Veritas hu-
iures.*

*Obiectio ra-
cta.*

*Solutio.
Ratio.*

Exemplum

** successio*

infinitū potest esse finitum. Qui non intelligit particularia non potest intelligere seipsum. Nulla virgo potest parere; nullum agens agit sine instrumento; nullum nouum est perpetuale; vbiq; est prioritas, est posteritas; nullum ens existens actus purus est multiplicabile; nullum ens potest perficere perfectum; nullum intelligibile est intellectum. vbiq; sunt plura, est compositio; nullus homo mortuus potest idem numero idem actu resurgere; nullum corpus potest esse in pluribus locis in eodem tempore; nullum agens potest esse sine subiecto. Nulla operatio potest esse infinita. In nulla æternitate est æternabile. Multas alias maximas possumus inuenire, sed istas ponimus, quia qui ipsas potest soluere per rationes necessarias, oportet quod sciat principia primitiua cum quibus soluat prædictas maximas, vt supra significatum. Sed prædicta asserentes ostendunt se ignorare Deum esse, & quum est Deus, Deum autem esse est necessarium, & demonstrabile magis necessaria demonstratione quam sit aliqua demonstratio Mathematica: licet enim non dicant demonstrationē potissimā esse, nisi illam in qua probatur passio de proprio subiecto, tamen certum est, quod etiam in tali demonstratione præmissæ sunt magis necessariae veræ & notæ quam conclusio. Alias ex eis non probaretur, notificaretur aut necessitaretur conclusio: ergo ratio quæ per propositiones necessarias & substantiales concludet vnam conclusionem substantialem in qua prædicetur aliquid substantiale de subiecto vt substantia de homine, quæ quidem cōclusio habeat ita necessariò aliquē modum dicendi per se, sicut vna præmissarum demonstrationis concludentis passionem de proprio subiecto erit magis necessaria quam illa quæ concludet passionem de subiecto, vt ista; omne illud quod per se stat & substat accidentibus est substantia. Homo stat per se & substat accidentibus: Ergo homo est substantia. Ista ratio vel syllogismus est magis necessarius, quam ille, in quo concluditur omnis homo est risibilis: & ista, omnis figura trilatera est figura, triangulus est figura trilatera: ergo triangulus est figura: ista est magis necessaria ratio quam illa in quo concluditur; quod triangulus habet tres, &c, cuius ratio est quia substantia quæ constituunt subiectum, sunt magis de necessitate subiecti, quam accidentia. Sicut quartus modus dicendi per se & primus sunt magis necessarij & euidentes quam secundus. Vtterius admirandum est, cum dicant quod demonstratio propter quid, est quando concluditur passio de subiecto: quare hoc dicentes non considerauerunt quod cum cuilibet subiecto conueniat propria actio sicut propria passio, & propria actio hæc

beatita necessarias causas & evidentes sicut propria passio & multo plus si quis bene consideret, quod actio est nobilior passione: & quare non dixerunt demonstrationem potissimam quando probatur propria actio de proprio subiecto, sicut quando probatur propria passio de proprio subiecto. Hoc dictum est contra illos qui tantum arctant & male vocabulum demonstrationis resumētes, ergo unde sermo fuit prius, dicimus quod prædicta dogmatizantes ostendunt se ignorare Deum esse & quid est Deus. Nam manifestato & probato quod Deus sit & quid sit, hoc est quæ sunt eius perfectiones & dignitates, sequitur articulos fidei Christianæ non solum esse plus probabiles quā improbables: immo eos esse veros & necessarios: quod in pluribus libris nostris probamus.

*DEUS IN VIRTUTE TUA
sperantes, & de tua gratia confidentes, intendimus probare articulos fidei per necessaria rationes.*

AD probationem articulorum fidei accedentes: antequam probemus vnum Deum esse, intendimus probare Deum esse. Ad probandum autem Deum esse, oportet præcognoscere, quid est quod dicitur per hoc nomen Deus. Et dicimus quod tam scientes quam minus scientes (quasi pro regula, & ut naturaliter notum) tenent quod hoc nomen Deus, significat ens, quod est summe & infinite bonum & bonitas, magnum & magnitudo, æternum & æternitas, potens & potestas, sapiens & sapientia, volens & voluntas, virtuosum & virtus, verum & veritas, gloriosum & gloria: habens in se omnem perfectionem infinitam in summo absq; aliqua imperfectione.

In hoc enim omnes intelligentes conueniunt, sicut in vno principio communi & per se noto, quod Deo attribuunt quicquid altius, nobilius & perfectius potest cogitari. Si tamen negaretur nobis, quod hoc nomen Deus non significat hoc quod diximus, nobis sufficiat probare quod sit dare tale ens quale descripsimus, & de nomine contendere non intendimus & quod sit tale ens per quinque rationes probare intendimus omit-
tendo multas alias causa breuitatis huius operis.

Et primo probamus quod sit dare ens
summū in bonitate & sum-
me bonum.

PRIMO

PRIMO QVOD ENS SUM-
mè bonum sit.

SI summum bonum est: summum malum non est: & si summum malum est: summum bonum non est: quia duo & maximè quæ sunt contraria, non possunt esse summa simpliciter. Eo enim quod ponatur esse duo summa, sequitur quod neutrum duorum est summum simpliciter. Si etiam ponatur summum bonum non esse, sequitur quod sua priuatio est summè mala. Quia sicut positio summi boni est summè bona, sic priuatio summi boni est summè mala. His præmissis ostensiuè syllogisamus sic. Omne illud cuius præsentia est summè bona, & sua absentia est summè mala, omne tale est necessarium. Cum bonum & esse conueniant, & malum & non esse. Aliàs non esse & priuatio, essent actualiora, meliora, & perfectiora esse & actu, quod est contradictio: & per consequens summum bonum & summum esse, & summum malum & summum non esse. Aliàs quodcunque bonum non summum, esset melius summo bono, vel saltem æquale. Sed præsentia summi boni, est summum bonum, cum ponat summum bonum, & priuet summum malum. Sua enim absentia est summè mala, cum dicat priuationem summi boni, & affirmet summum malum, vt probatum est: ergo summum bonum esse est necessarium. Imo si ratio subtiliter consideretur, sequitur, quod solum summum bonum esse, est necessarium: cum solum summum bonum, & summum esse, conueniant & solum summum bonum sit simpliciter, & vnice necessarium. Aliàs non esset summum, nec aliquod esse, est summum nisi sit necessarium, Tale autem summum bonum dicimus Deum, ergo Deum esse est necessarium.

SECUNDO QVOD SIT DARE
ens infinite magnum.

OMNIS res, quanto magis accedit ad esse, & magis participat enitatis, tanto maior & melior est: Sed si nullum ens est infinite magnum, omne ens est finite magnum. Ens finite magnū nobilius est, quia est, quàm ens infinite magnum, quod non est. Et sic sequitur quod quāto res erit magis finita, tanto magis accedet ad esse, & maior & melior erit. Cum ergo pars sit magis finita suo toto, erit maior & melior suo toto, ergo pars non erit pars, immo totū nec totū erit totū, imo pars: Sed hoc est falsū & impossibile, quia cōtradiçtio, ergo id ex quo sequitur est falsum & impossibile. Sequitur autem ex hoc quod ponitur ens infinite magnum non esse, ergo ens infinite ma-

gnum non esse, ergo ens infinite magnum non esse, est impossibile: ergo ens infinite magnum esse, est necessarium. Ostensive syllogizamus sic.

Omne ens quanto maius est, tanto de necessitate plus participat entitatis.

Sed ens infinite magnum, maius est de necessitate ente finite magno: ergo de necessitate plus participat entitatis.

Cum ergo ens finite magnum sit: ens infinite magnum esse est necessarium.

Tale autem ens dicemus Deum qui est infinitas: ergo Deum esse est necessarium.

TERCIO QVOD ENS eternum sit.

OMNE ens est æternum vel non est æternū, sed ens quod nō est æternum, est principiatū, ens autem principiatum, non potuit principiare seipsum, quia fuisset antequā esset: ergo (cum experiamur multa entia esse principiatā) oportet ens æternum esse, à quo sunt omnia principiatā: aliās non esset ens æternū nec principiatū: & sic nihil esset. Sed nihil esse est impossibile: ergo id ex quo sequitur: sequitur autē ex hoc quod ponitur ens æternum esse: quod ens æternum non esse est impossibile: ergo ens æternum esse est necessarium. Ostensive syllogizamus sic: Omnis existencia entis principiatī, præsupponit de necessitate ens æternum esse, ut probatum est: sed ens principiatū est: ergo de necessitate ens æternum est, tale autē ens dicimus esse Deum: ergo esse est necessarium. Si vero dicatur quod illud ens æternum potest esse mundus vel aliquid aliud à Deo: istud dissoluemus infra: ubi probabimus quod nihil potest esse æternum nisi solus Deus.

QUARTO QVOD ENS INFI- nitum in potestate sit.

SI non est dare ens infinitum & summum in potestate, omne ens finitum in potestate: & si sic, nihil est æternum. Quia quod est æternum: est infinitum in duratione, quod autem est infinitum in duratione, habuit, & habet, & habebit potestatem ad durandum in infinitum. Talis autē potestas potuit in infinita præterita: quia in quātum potestas fuit infinita potuit in infinita: ergo vel est dare ens potestate in infinitum: vel oportet quod non sit ens æternum asserere. Sed si non est ens æternum: non est ens non æternum: non est ens nō æternum ut supra probatum est, & si: nihil est: sed nihil esse est falsum & impossibile ergo

ergo id ex quo sequitur. Sequitur autem ex hoc quod ponitur ens infinitum in potestate non esse: ergo ens infinitum in potestate non posse ergo ens infinitum in potestate est necessarium. Tale autem ens dicimus esse Deum, ergo Deum esse est necessarium.

*QVINTO QVOD ENS SVMM-
mum in virtute sit,*

OMNE ens quanto magis habet virtutis: tanto magis appropinquat ad immensitatem & summitatem virtutis: sed quanto magis appropinquat ad immensitatem & summitatem virtutis, tanto magis appropinquat ad nihil. Si non est dare ens immensum & summum in virtute, quanto autem magis appropinquat ad nihil, tanto minus est. ergo à primo ad vltimum quanto ens magis habet virtutis, tanto minus habet, sed hoc est falsum & impossibile, quia sequitur contradictio ergo id ex quo sequitur. Sequitur autem ex hoc quod ponitur ens summum in virtute non esse, ergo ens summum in virtute non esse est impossibile, ergo ipsum esse est necessarium: tale autem ens dicimus Deum, ergo Deum esse est necessarium. Ex præmissis colligitur quod ens, quod est summum in bonitate, infinitum in magnitudine, æternum duratione, immensum, potestate & virtute, est summè sapiens & summa veritas, aliàs nõ esset summe bonum, caret etiam principio & fine aliàs nõ esset essentialiter æternum. & summum simpliciter, quia si esset in eo compositio, esset naturaliter diuisibile, & per consequens mutabile, & sic nõ esset æternum nec simpliciter primum. Est etiam infinitum in virtute & omni perfectione perfectum & principium omnium, aliàs non esset summe potens & omnipotens. Est finis omnium, aliàs si omnia ad se non ordinasset, non esset summe sapiens nec summe bonum. Est etiam purus actus, quia si esset in eo aliquid potentialitatis, esset in eo compositio & naturæ diversitas. Patet enim quod omnes istæ rationes bonitas, magnitudo, æternitas, potestas sapientia, voluntas, virtus, veritas & similia, sunt in eo realiter, alias non esset verum & perfectum, bonum magnum, &c. Et quod istæ rationes in eo sunt vnum & idem vna essentia & natura. Si enim differunt, non esset tale ens totum bonum, totum magnum, & sic de aliis rationibus. Sua etiam potentia est sua essentia, aliàs esset in Deo differentia. Et est ab ipso omne esse & omne posse, alias esset summa essentia summa potentia. Et si ab ipso est omne esse & omne posse quicquid habet quicquid potest habet & potest à se ipso. Probavimus ergo de necessitate esse tale ens quale descripsimus, & per consequens Deum esse de necessitate.

*SEXTO QVOD SIT VNVS
Deus tantum.*

PROBATO quòd sit de necessitate tale ens, quale descripsi-
mus, quod quidem dicimus Deum esse: probamus quod
non sit Deus nisi vnus. Illud ens est summè bonū quod est
supra omne bonum: sed supra probauimus quod de necessitate
est dare ens summè bonum, ergo ipsum est supra omne bonum
summum: non esset autem supra omne bonum, si essent duo
vel plura summa bona: cum summo non sit maius: ergo est tan-
tum vnum summum bonum: ergo est tantum vnus Deus. Si
sunt plures dii, sunt plura entia infinita, cū probatū sit quod De⁹
est ens infinitū, sed plura entia infinita esse est impossibile, quia
si essent plura infinita vnū esset extra aliud, & cum infinitū dica-
tur, quod nulla mensura mensurari possit: mensura vnus non
comprehendetur à mensura alterius, & sic vna mensura alia su-
pergrederetur, & ita neutrum esset infinitum, cum extra infini-
tum nihil sit, ergo impossibile est plures Deos esse, & sic est vnus
Deus tantum, In Deo sunt idem sua bonitas, sua magnitudo.
sua æternitas, sua potestas, & sic de alijs. Est inter ista & summa
cōcordantia, summa vnitas, siue identitas, vt probatum est: sed
bonitas diuina ratione suæ nobilitatis & summitatis nō compa-
titur esse aliquid bonum aliud à se æquale sibi in bonitate ergo
nec æternitas diuina compatietur aliquod ens aliud à se esse sibi
æquale in duratione & æternitate. Sed si sunt plures dii, sunt
plura entia æterna, ergo impossibile est plures Deos esse. Si
sunt plures dii, sunt plures omnipotentes: sed plures omnipotē-
tes esse est impossibile, ergo plures Deos esse est impossibile:
ergo vnum Deum esse est necessariū. Iterum quod impossibile
sit esse plures omnipotentes patet: quia aut potentia vnus, est
potentia alterius, & si sic nō sunt essentialiter plures omnipotē-
tes, sed vnus: aut potentia vnus, nō est potentia alterius, sed
sunt potentia diuersa, & sic nullus est omnipotēs, ex quo quod
potest vnus, non potest alius. Impossibile est esse plura entia, o-
mni perfectione perfecta, sed si sunt plures dii, sunt plura entia
omni perfectione perfecta. Cum ita sit quod intelligamus Deū
omni perfectione perfectum, ergo impossibile est plures Deos
esse, ergo tantum vnum Deum esse necessariū. Et quod impossi-
bile sit esse plura entia omni perfectione perfecta. Cū ita sit quod
intelligamus Deum omni perfectione perfectum, ergo impos-
sibile est plures Deos esse, ergo tantum vnum Deum esse est ne-
cessarium. Et quod impossibile sit esse plura entia omni perfe-
ctione perfecta patet: quia si in quolibet esset omnis perfectio,
quic-

quicquid perfectionis esset in vno esset in alio, ergo in omnibus esset vna & eadem perfectio. Non ergo sunt plura in perfectione nec plura perfecta sed vnum. Si autem dicatur quod perfectio quę est in vno non est in alio, in nullo erit omnis perfectio: immo cuiuslibet deficient omnis perfectio ex quo in quolibet ponitur omnis perfectio.

*SEPTIMO QVOD IN DEO
sit personarum pluralitas, & post quod
sint due persone.*

NON minoris, actualitatis, potestatis & nobilitatis, est bonitas infinita quam bonitas finita: Sed bonitas finita est ratio bono finito quod producat naturaliter & de se bonū finitum: ergo bonitas infinita erit ratio bono infinito, quod producat naturaliter & ex se bonū infinitū: ergo cum in Deo sit bonitas infinita producat bonum infinitum. Nihil autem aliud à Deo potest esse infinitum, sed solus Deus, vt probatum est: ergo Deus cum sit bonum infinitum producat bonum infinitum, & per consequens idem & æquale sibi in bonitate essentia & natura. Cum superius sit probatum quod non possint esse duo vel plura infinita per essentiam differentia. Cum ergo omnis actio sit suppositorum, scilicet suppositi vt producentis & suppositi vt producti. Inter producat & productum oportet esse distinctionem suppositorum: cum idem non possit seipsum producere. In diuinis erit suppositum producēs & suppositum productum, & vtrumq; dicimus personam, cum persona dicatur rationalis naturę indiuidua substantia: & verius & proprius dicetur in diuinis persona quam in creatis: eo quod in diuinis est persona naturę diuinę incommunicabilis essentia: sequitur ergo personarum pluralitas.

Omne id quod est purus actus, æternus & infinitus agit æterne & infinite, & æternum & infinitum: aliàs non esset purus actus æternus & infinitus: sed Deus est purus actus æternus & infinitus: ergo agit æternaliter & infinite & æternum & infinitum: sed omne tale est Deus: ergo Deus producat Deum. Sicut enim proprius & naturalius est creaturę cum sit finita operari parua magis quam magna, eo quod magis participant cum creatura, quia magis accedunt ad finitatem, sicut miles qui facilius dat vnum equum quā vnum castrum, & rex vnum castrū quā civitatē, sic & multo plus & proprius & naturalius Deo cum sit infinitus operari ea quę sunt magna simpliciter quā ea quę sunt parua: Aliàs non operaretur secundum modum & virtutē naturę suę. nihil autem est simpliciter magnum nisi solus Deus, ergo Deus producat Deū. sequitur ergo personarum pluralitas.

In Deo sunt idē suū existere & suum agere. Cū ipse sit purus a. Et^o sed Deus est Deus in existēdo, ergo erit Deus in agēdo, ergo De^o producet Deum alias Deus esset Deus in existēdo & nō esset Deus in agendo, sequitur ergo personarū pluralitas. Impossibile est vnā & eadē & simplicē essentiam distare à nihilo in infinitū & non distare à nihilo, quia implicatur contradictio sed diuina essentia est eadem cum sua potentia quia simplex est, & cum ipsa essentia sit infinita distat à nihilo in infinitum: sed si de se & naturaliter nihil potest producere sua potentia non distat à nihilo in infinitum, imo habet secum annexum nihil: ex quo nihil potest producere, ergo diuina essentia distat à nihilo in infinitum, & diuina potentia quę est idem cum diuina essentia non distat à nihilo sed hoc est impossibile, ergo diuina potentia potest aliquid de se & ex se producere, non finitum: quia diuisibilis non est, cū sit simplex, ergo producet de se & ex se infinitū, sequitur ergo personarum pluralitas. Nobilius est illud ens quod bonum est & bonum facit, infinitū est & infinitum facit, æternum est & æternum facit perfectum est & perfectū facit, quā illud quod non facit, aliā potentia & priuatio essent nobiliora quam sit actus, sed Deus non solum est ens nobilius omni ente, sed etiam simpliciter nobilissimum: ergo ipse cū sit summe bonus infinitus & perfectus (vt supra probatū est) producet bonum infinitum æternum & perfectum, quia producendo bonum finitum nō coequaret actum suum quantum ad terminum ad quem: cum sit finitus sibi ipsi qui est infinitus, nec in tali actu suā essentiam comunicaret. Nihil autem potest esse bonum infinitum æternum & perfectum nisi solus Deus: ergo Deus producet Deum æqualem sibi in omnibus. Probauimus ergo in diuinis esse duas personas, vnā producentem & aliam productam: personam producentem appellamus patrem, & personam productam filium appellamus.

OCTAVO QVARE PERSONA

producens dicatur pater & producta filius.

OMNE illud quod producit de essentia alicuius secundū naturæ operationem, & secundum principalem procedēdi modum & ordinem, & est in eadē essentia & natura cū producente: dicitur & est filius producentis, & producens dicitur pater cum sint relatiua. Sicut videmus & dicimus quod homo generatus ab alio homine dicitur eius filius à quo est immediate generatus, quia est de essentia generantis & educitur in esse ab eo per naturalem generationem, & participat cum eo secundum speciem eandem essentiam & naturam, & procedit ab

ab eo secundum principalem procedendi modum & ordinem⁹ quia procedit ab eo per generationem & immediate. Et si homo generatus haberet à patre animam per quã est homo, veriori & perfectiori modo esset filius eius. Et si esset à parte secundum totam substantiam absq; adiutorio matris: adhuc esset veriori & perfectiori modo filius eius. Et si eandem essentiam haberet, cum eo, & ab eo, adhuc veriori modo esset filius eius, & per consequens pater esset veriori & perfectiori modo pater. Cum ergo Deus rationæ suæ summæ nobilitatis, actualitatis & fecunditatis producat de se toto æqualem sibi per omnia & naturaliter, quia probatum est quod Deus in agendo sicut in existendo: sic etiam ista productio, secundum principalem procedendi ordinem, quia sicut dualitas prior est trinitate, sic processio vnus de vno per modum generationis prior prioritate originis processione: Quæ vero est per modum generationis, nec vnus de vno sed vnus de duobus. Verissime ergo in diuinis in productione qua vnus producit ab vno * prouectus dicitur filius & producat pater & tanto veriori modo quã in rebus creatis quando veriori modo omnia prædicta inveniuntur in diuina generatione. * *productus.*

*NONO IN DIVINIS SIT
dare tertiam personam.*

PROBATO quod sit in Deo persona patris & filij, restat probare tertiam personam scilicet S. sanctum. Probatum est superius quod pater producat filium per modum naturæ qui est idem patri in substantia & æqualis per omnia, sicut ergo naturale est patri filium generare ita naturale est ei filium amare cū sit infinite bonus: & sicut naturale est filio generari à patre, ita naturale est sibi patrem amare. Inde arguimus sic. Omnis amor verus actualis & perfectus fuerit de necessitate amantem amatum & amare: sed in Deo amor verus actualis & perfectus, & est ibi amans pater est persona, amatus filius qui est persona vt probatum est: ergo est amor procedens à patre in filium & è conuerso erit persona. Aliàs amor diuinus non esset tantæ actualitatis, bonitatis, magnitudinis, &c. quantæ amans & amatus. Impossibile est in diuinis esse aliquod accidens, cum essentia diuina, vt probatum est, sit simplicissima & nobilissima, sed si amor patris & filii, non esset persona, esset amor accidentalis, ergo necesse est illum amorem esse personam. Tantæ actualitatis & fecunditatis est amare in Deo sicut generare, sed per generare exit persona de persona sicut filius de patre: ergo de amore patris & filii exit persona. Maior unitas quæ potest

potest esse salva distinctione suppositorum, docet esse inter patrem & filium (cum inter eos sit concordantia) Sed unitas essentia & operationis est maior unitate essentia tantum: ergo pater & filius videntur non solum in essentia, sed in operatione naturali infinita & essentiali, quæ sit eis æqualis per omnia. Hoc autem non esset nisi illud productum esset persona in cuius productione pater & filius æqualiter cõcordarent, quantum ad omnes rationes & dignitates. Omnis operatio sicut est suppositi, vel suppositorum, ut termini à quo: ita oportet, quod sit suppositi, ut termini ad quem. Cum ergo omnes dignitates quæ sunt in patre & filio sint actiue: sicut pater est persona, & filius est persona, sic eorũ operatio siue productio intrinseca erit persona. Patet ergo quod si ponatur in diuinis prædicta personarum pluralitas quam probauimus, quod omnes dignitates diuinæ habent actus suos intrinsecos & perfectos, secundum omnes rationes, sicut bonitas bonificatiuum, bonificabile & bonificare: magnitudo magnificatiuum magnificabile & magnificare: & sic de omnibus alijs dignitatibus. Si autem non ponatur in diuinis prædicta personarum pluralitas, nulla dignitas diuina habebit actum naturalem & intrinsecum: imo erunt omnes otiosæ & intrinsecæ: & carentes naturali perfectione & fecunditate: nec habebit Deus, cui summum & infinitum amorem impendat, nec à quo summe & infinite diligatur. Poterit etiam operari de nihilo aliquid, sicut creaturas, de se autem nihil poterit operari: & sic Deus non erit ens nobilissimum actualissimũ & perfectissimum eo quod non erit actius de se: & naturaliter nec habebit perfectas rationes: quod est impossibile.

QVARE PERSONA PROCE-
dens à patre & filio dicatur Spi-
ritus Sanctus.

PROBAVIMUS superius quod ex amore patris ad filium & reuerso procedit tertia persona, quam appellamus Spiritum sanctum. Eo quod sicut quãdo duo homines mutuo & intime diligunt se: fit spiritus eorum communicatio: & quidam intimus & æstuans eorum amoris impulsus, propter quod & illi dicuntur habere vnum spiritum, qui idem amant, & idem affectant: cum amicitia sit idem velle. sic quia pater amãdo filium intima & summa dilectione, eũ sit summe bonus, & filius amãdo patrem intima & summa dilectione ad inuicẽ in isto amore comunicant personam procedentẽ per modum mutui amoris & intimi dicitur spiritus. Quia sicut spiritus vitalis est nexus & vnio corporis & anime: sic imo nobiliori modo est S, sanctus nexus

nexus patris & filij, & non dicitur filius, quia alius fit. Est enim modus in diuinis quo vnus procedit ab vno, per modum generationis, & alius quo vnus procedit ab illis duobus per modum amoris. Dicitur etiam & appellatur sanctus: quia est opus sanctificationis, & ex sanctificatione procedens. Quia pater diligendo filium summo & intimo & æterno amore est filio innocens, & filius diligendo patrem summo & intimo & æterno amore est patri innocens, & quia ex isto mutuo amore quo pater est innocens filio & econuerso procedit & dicitur sanctus. Quia sicut est ex natura spiratiua amborum sic est ex natura amborum sanctificatiua. Dicitur etiam sanctus: quia innocens eo quod a deo perficit, & complet diuinarum numerum personarum: quod nõ possunt esse plures, quam tres nec pauciores, sicut ex sequentibus declarare intendimus & probare.

*VNDECIMO QVOD IN DIVINIS
sint tantum tres personæ.*

IN superioribus probatum est quod in diuinis sint tres personæ quarum vnã appellamus patrem, aliam filium qui à patre procedit, aliam spiritum sanctum, qui à patre procedit & filio. Prima persona est quæ à nullo procedit, sed ab ipso solo procedit quæ prima est pater, Secunda persona est quæ procedit ab alia & ab ipsa procedit alia, quæ secunda est filius. Tertia persona est quæ procedit à duabus, & ab ipsa nulla procedit: quæ tertia est spiritus sanctus. Probabimus ergo primò generaliter quod non possunt esse nisi tres personæ. Secundo probabimus in speciali, considerando personarum ipsarum nomina & proprietates. Omnes dignitates, & rationes prædictæ sunt in Deo perfectissimè, & completissimè, cum sint idem ut Deus, sed ipsæ non possunt significari, distingui, & determinari, nisi sub numero & in numero trinario: ergo neque personæ, alias inter dignitates diuinas & personas erit realis diuersitas, & si sic dignitates diuinæ non erunt Deo ratio producendi, supposita seu personas quod est impossibile. Et quod rationes & dignitates sint, in numero trinario tantum, patet. Omne enim quod est bonum, vel est bonificans, vel bonificatum, vel bonificare, & omne quod est magnum, vel est magnificans, vel magnificatum, vel magnificare, & sic de alijs. Cum ergo nõ possit ratio cõpleta dignitatũ inueniri, in minori numero, quã in trinario, nec inueniatur in maiori: erũt personæ dictæ in numero trinario. Ille numerus qui est om-

* Hinc consimilibusque ex locis videtur quidem colligere Lull. tres diuinitatis personas essentia quoque discretas statuere. Cum ta-

men inde ab initio ad cap. 6. & eo ipso potissimum nil egerit aliud, quam ut Unitatem assentia diuina assereret. Hic autem consimilesque loci ita possent accipi, uti & ab S. Hilario distinguitur inter sapientiam gignentem & genitam non, essentia sed hypostases discretas. Ita enim & Lullius procul dubio accepit bonitatem bonificantem, & bonitatem bonificatam, & ipsam actionem qua fit illa bonificatio, non essentia, sed personis differentes. Caterum si quis alius alia deprahenderit à nobis nec dum visa loca, in quibus aliud statuit Lullius: eorum defensionem in nos non recipimus: sed ipsimet lectoribus autores sumus, ut fugiant quacunque aut apud hunc aut apud alium autorem falsa deprahenderit. In arte certe magna aperte ait: Deum in quantum consideret Unitatem sua essentia, non considerare plures rationes: sed in quantum consideret quod non possit omne sine pluribus rationibus, numerare ipsas realiter, &c. Et in arte parua ait correlatiua diuina conuenire infinite & aternè in una essentia & natura, &c. Et in arte Cabal. tract. 3. cap. 3. aperte hanc obiectionem soluit. Nec sequitur per hoc quod in Deo sint plures bonitates, & plures essentia &c. Et paulò post. Idem est tamen alijs per essentiam, &c. Et cap. 7. Et si dicatur; Ergo in Deo nulla est pluralitas? cui respondendum est; quod est Verum, considerando suam essentiam purissimam. &c. Et ad summam, reminem tam rigidum lectorem futurum arbitramur, qui à veterum librorum editoribus postulaturus sit, ut ea tueantur ipsi, qua non ut sua, sed aliena communem in lectorum edunt utilitatem, suum cuique liberum relinquentes iudicium.

nibus alijs nobilior, & necessarior debet poni in diuinis, ex quo probatum est, quod est ibi pluralitas, sed numerus trinarius est alijs nobilior & necessarior, cum nullus actus possit esse sine numero trinario, sicut patet quod in omni actu oportet dare terminum à quo & ad quem, & actum medium nexum vtriusque termini: ergo in diuinis erit numerus trinarius. Ille numerus cuius partes magis conformiter regulatæ & ordinatæ se habent: ponendus est in diuinis: cum sit ibi summus ordo non temporis: sed processionis seu originis. Sed numerus trinarius, ut ponitur in diuinis habet partes conformes regulatas, & ordinatas: quia quæcunq; diuina persona consideretur: duæ aliæ eam æqualiter respiciunt & æqualiter respiciuntur ab ea, imo quoq; mirabile est, & singulare in diuinis considerata quamuis vna persona, tanquam, pro vna parte numeri trinarij, & alijs duabus eam aliquantulum respicientibus fit triangulus, ut si consideres personam patris, persona filij & spiritus sancti, eam æqualiter respiciunt & respiciuntur ab ea æqualiter. Si consideres personam filij: æqualiter immediatè respiciunt eam pater & spiritus

& spiritus sanctus, & respiciuntur ab ea. Si consideres personam spiritus sancti: æqualiter respiciunt eam pater & filius, & respiciuntur ab ea. Et ita semper fit triangulus, & quia hoc fit considerata qualibet persona, fit ibi circulus: & ita numerus trinarus triangulatur, & triangulus circulatur, & circulus triangulatur. In nullo autem numero alio potest inueniri ista harmonia ista pulchritudo nisi in numero trinario. Et non in quocunque numero trinario: quia in numero trinario directè producto licet primum æqualiter se habeat, ad secundum, sicut secundum ad primū, & secundū ad tertium & econuerso: non tamen primum æqualiter se habet ad tertiū, & secundum: nec tertiū ad primū & secundum: sed hoc inuenitur in trinario ordinato, eo modo quo ponitur numerus trinarus in diuinis: ergo patet quod in diuinis sunt tantū tres personæ & etiā quod sic sūt ordinatæ & distinctæ sicut diximus. Secundo probamus quod in diuinis non sunt nisi tres personæ attendendo nōina personarū & proprietates earū. Omnia illa quæ sunt in diuinis sunt perfectissima & in summo esse: sed si esset plures patres, vel plures filij, vel plures spiritus sancti: aut est necessariū esse plures patres, vel plures filios, vel plures spiritus sanctos aut non: si non sit necessarium eos esse plures non sunt: quia quicquid in diuinis est, necessariū est, & non contingens. Si necessarium eos esse plures: ergo in nullo reperitur perfectio completa & cœqualis ratio paternitatis, filiationis, & spirationis, ergo nullus est perfectus pater: nullus perfectus filius, nullus perfectus spiritus sanctus. Ex quo non sufficit vnus pater, nec vnus filius nec vnus Spiritus Sanctus ergo nullus perfectè bonus: nullus perfectè producit, nullus perfectè producit: nullus perfectè dat nec recipit, sed hoc est impossibile. non ergo est dare quartam vel vltiorem personā quæ sit pater, vel filius, vel spiritus sanctus. Si autē dicatur quod sit quarta persona, vel vltra non est pater, nec filius nec spiritus sanctus, non erit talis persona producta à patre & filio, & spiritu sancto, in quantum pater & filius, & spiritus sanctus, ex quo persona producta non erit pater, nec filius, nec spiritus sanctus. Cum tamen omnis actio sit suppositorum. Si autem dicatur quod non producit à tribus personis, sed ab vna vel à duabus. Sequitur idem inconueniens quod prius: & vltra hoc, quod persona producta immediatius & maiori amore & germanitate adhærebit illi vel illis à qua produceretur, quam à qua nō produceretur. Omnis ratio principij actiuè & passiuè sumpta si perfectè & secundum totalem suam rationem sumatur de necessitate requirit tres terminos: secundum principium principians & non principiatum vt nihil eum præcedat; aliàs esset processus in infinitum à parte ante: principiatum & non principians, alias

esset processus in infinitum, ex parte post: principiatum & principians quod est medium inter ea & sapit naturam vtriusque, ** nec ** non potest pluribus quàm istis tribus modis dici principium seu esse: nec sine istis tribus potest tota & perfecta ratio principij reperiri: sed in Deo est totalis perfectissima ratio principij: ergo erit in diuinis principium principians, & nō principiatum. Et istud principium dicimus patrem & principium non principians & principiatum, & istud dicimus spiritum sanctum: & principiatum principians: & istud dicimus filium qui est principiatum à patre & principiat spiritum sanctum: ergo sunt tantum tres personæ & non plures: & sic probauimus primum, secundum, tertium, & quartum articulos.

DVODECIMO DE CREATIONE

QUINTVS articulus est quod Deus sit creator mundi: & hoc probamus sic. Bonitas diuina, magnitudo diuina, æternitas, potestas & cæteræ dignitates diuinæ sunt in Deo vnum & idem. Sed potestas diuina non potest aliquid quod non sit de natura sua cœquare sibi in magnitudine bonitate, nec in potestate: ergo nec in æternitate, cum ergo mundus nec aliquid aliud à Deo sit de essentia Dei: non solum sequitur quod non sit æternus, imo & quod non potest esse æternus, & hoc idem sequitur de quacunque re alia à Deo. Probatum est quod Deus est omnipotens, & quod non est omnipotens nisi vnus & sic omnia quæ sunt, sunt ab ipso producta: aliàs non esset omnipotens. Inde arguimus sic. Si Deus produxit mundum, aut produxit eum de ente æterno, aut de ente non æterno, aut de nihilo, non de ente æterno, quia cum nihil sit æternum essentialiter nisi Deus ut probatum est, esset mundus de substantia Dei imo esset Deus, cum substantia Dei eo quod est simplicissima non posset communicari nisi tota. Nec de ente non æterno potuit eum producere ab æterno, quia est contradictio nec de nihilo: potuit eum producere ab æterno, quia quod ex nihilo esse accepit, fuit verum dicere aliquando quod non fuit, aliàs ex nihilo creari non potuit, nomen enim & ratio creationis qua dicitur creatio de nihilo factio, manifestè declaratur quod omne creatum, cœpit esse ex quo de nihilo factum est. Quod autem cœpit esse, non est æternum: nullum ergo creatum potest esse æternum, æternum enim non potest esse nisi de æterno. Omne illud quod plus participat & accedit ad naturam æternitatis, plus participat naturam entitatis & nobilius est eo quod minus participat: sed si mundus est æternus, corruptio est æterna secundum speciem, & secundum numerum, cum omne quod generatur corrumpatur, generatio

neratio autem est æterna, secundum speciem, & non secundum numerum, cum nullum suppositum, ex quo corruptum est redeat idem numero, ergo corruptio nobilior est generatione: sed hoc est impossibile: ergo, &c. Corruptio etiam non erit prior generatione, nec econuerso: eo quod æternum non est prius æterno, cum tamen generatio præsupponat corruptionem, & generatio id de quo fit & corruptio id à quo fit: & sic neutrum est æternum quod est contradictio. Nulla potestas, plus potest sub ratione aliena, quam sub ratione propria, quia plus posset in alio, quàm in seipsa, sicut nec bonitas potest dici magis bona sub ratione potestatis, quàm sub ratione bonitatis, sed potestas diuina non potest alicui quod non sit de essentia sua dare potestatem, quæ sit infinita sub ratione potestatis & in quantum potestas, quia si posset illud cui daret talem potestatem quæ esset infinita, in quantum potestas posset in infinita & in infinitum, & sic esset Deus, ergo nec potestas diuina potest alicui communicare durationem infinitam. Omne illud per quod essentia diuina transcendit in omnibus omnia alia à se est necessarium, aliàs essentia diuina non esset nobilissima, actualissima, singularissima, & vnice vnita, sed si aliquid aliquod à Deo esset, vel posset esse æternum, essentia diuina non transenderet illud in æternitate, ergo nihil aliud à Deo est æternum nec potest esse æternum. Nō enim Deus esset omnipotens, nisi omnia quæ sunt principia esset, nec esset simpliciter post, nisi omnia alia à se præcederet & principia esset, quare patet quod quicquid est aliud à Deo, est creatum, & per consequens non est æternum, cum omne creatum sit de non esse ad esse deductum.

TREDECIMO DE CREATIONE.

SEXTVS articulus est creatio, ad probandum autem recreationem oportet quatuor probare. Primum quod primi parentes peccauerunt. Secundum quod peccatum eorum est omnibus hominibus generale corporaliter. Tertium quod est generale spiritualiter, hoc est quantum ad animam. Quartum quod est necessaria recreatio.

ET PRIMO QVOD PRIMI PARENTES PECCAUERUNT, ostenditur.

DEVS qui creauit mundum ut probatum est, creauit seu fecit hominem qui est pars mundi, quem cum sit naturæ rationalis, fecit talem ut discerneret inter bonum & malum, & diligeret bonum, & odiret malum, aliàs frustra fecisset

eum naturę rationalis, & vt maius bonum magis diligeret & summū bonum summè & liberè diligeret. Tantæ enim nobilitatis est summū bonum quod libere vult & decet diligi, secundum hoc, ergo homo factus est à Deo bonus, & ad bonum ordinatus factus est etiam iustus, quia & iustitia est bonum diligere, & summa iustitia summū bonum summè diligere. Et cum sit factus ad diligendum summū bonum libere meretur, & oportet quod assequatur illud, alias frustra factus esset ad illud, & si illud assequitur & meretur beatitudinem. Alias summum bonum non esset summum bonum si non esset beatitudo assequentibus ipsum: factus est etiam homo ad viuendum secundum sui institutionem non ad moriendum. Cum mors non sit beatitudo: sed miseria, vt si seruaret ordinem sibi à Deo inditū meretur beatitudinem, vitam æternam & gloriam: si autem non seruaret sed mutaret illum ordinem puniretur morte, infelicitate & ignominia. His præmissis arguimus sic, omnis natura in rectitudine à Deo instituta, & ad summum bonū, & ad beatitudinem ordinata, sic secundum ordinem à Deo sibi inditum operetur bene & bona & magna opera operatur, & non parua. Si autem operatur mala & parua opera semper aut magis quā bona & magna non sequitur ordinem sibi à Deo inditum, sed mutat illum, & per consequens peccat: quia non stat in obedientia Dei & non tendit ad finem ad quem facta erat. Et si talis mutatio inueniatur in quolibet indiuiduo illius naturæ, oportet quod ista mutatio inceperit in illo vel ab illis, à quibus omnia illius naturæ indiuidua processerunt. Aliàs non inueniretur in omnibus: sed natura humana est à Deo in rectitudine instituta: & ad summum bonum & beatitudinem ordinata, vt probatum est: ergo cum non operetur bona & magna opera vt plurimum: quia videmus quod in hominibus est multum de malo & parum de bono: nec in aliquo homine est tantum de bono quantum deberet esse. Sequitur quod hominum conditio in contrarium est mutata non à Deo, quia ista mutatio est mala & contraria ordinationi Dei: nec ab alio qui posset hominem mutare contra voluntatem suam: quia sic non haberet culpam, & per consequens nec pœnam: ergo ista mutatio est ab ipso homine in eo quod habuit naturam operandi bonum cum libertate & seruandi rectitudinem quam non seruauit, quia si sine libertate huiusmodi naturam habuisset, non haberet meritum nec posset flecti ad contrarium: sicut ignis qui non cum libertate sed cum naturæ suæ necessitate calefacit non meretur nec potest flecti ad frigefaciendum. Et cum ista mutatio inueniatur in omnibus hominibus, oportet quod inceperit in primis parētibus à quibus omnes homines processerūt. Sequitur ergo quod primi parentes peccauerunt. Si primi parentes non pec-

essent, tam ipsi quàm omnes deuiati ab eis essent virtuosi vir-
 tutibus pollicitis naturaliter, & habitus virtutum pollicitarum
 essent eis naturales: eo quod natura humana in sui institutione
 ordinata est ad virtutes vt supra proximè declaratum est, & sic
 virtuosos homines generaret. Videmus autem contrarium
 quod omnes homines qui volunt esse virtuosi prædictis virtu-
 tibus habent eas per acquisitionem & non per naturam. Cum
 ergo ista contrarietas & mutatio reperiatur esse in omnibus
 hominibus, oportet quod inceperit esse in primis parentibus
 aliàs non esset generalis ad omnes homines, ergo primi paren-
 tes peccauerunt: Omne compositum constans ex duobus prin-
 cipiis quorum vnum actualius & nobilius est alio, magis inclina-
 tur & inclinari debet ad perfectiones nobilioris & actualioris,
 quàm minus nobilis & minus actualis, sed homo componitur
 ex anima & corpore, & anima nobilior est corpore, ergo homo
 magis inclinabitur ad animæ perfectiones quam corporis, sed
 contrarium videmus in omnibus hominibus, ergo ista contra-
 rietas & deordinatio incepit in primis parentibus à quibus o-
 mnes alij processerunt, aliàs non esset generalis, ergo primi par-
 entes peccauerunt. Omnes homines cum difficultate & labore
 operantur virtuosè & cum facilitate & leuitate vitia, hoc au-
 tem non potest inesse hominibus à natura instituta, quia malè
 & ad malum esset instituta, cuius contrarium supra probatum
 est: cum ergo hoc insit omnibus hominibus inerit eis à natura
 corrupta & cum insit omnibus hominibus oportet quod ince-
 perit ista corruptio in primis parentibus, aliàs non esset genera-
 lis, ergo primi parentes peccauerunt. Omnis natura suscipiens
 augmentum & decrementum vehementius operatur suas o-
 perationes naturales in statu augmēti, quam in statu decremē-
 ti & magis resistit suo cōtrario, secundū hoc ergo natura huma-
 na, quæ est creata ad diligendum bonum, & odiendum malū de-
 beret esse magis praua & inclinata ad bonum & virtutes, & for-
 tis contra malum & vitia in statu augmenti & iuuentutis quam
 in statu decrementi & senectutis: sed contrarium videmus in o-
 mnib. hominibus, quia magis sunt proni ad peccata in statu iu-
 ventutis quàm senectutis, & cum hoc non insit hominib. à natu-
 ræ institutione, quia in rectitudine est instituta, oportet quod
 insit à natura corrupta & peruersa, & cum hoc insit omni-
 bus hominibus, oportet quod inceperit ista corru-
 ptio & peruersio in primis parentibus aliàs
 non esset generalis, ergo primi parentes
 peccauerunt.

QUARTODECIMO QVOD PECCATUM primorum parentum sit generale omnibus hominibus corporaliter.

NATURA humana plus habet naturaliter & à creatione perfectionis & nobilitatis: cum sit creata ad diligendum summum bonum, quàm natura brutalis & irrationalis. Inde sic arguimus. Omnis natura quanto nobilior est creata, tãto naturaliter magis debet esse ab omni imperfectione & necessitate elongata: sed natura humana nobilior est omni natura irrationali: ergo magis debet esse elongata ab imperfectione & necessitate quàm natura irrationalis. Videmus autem contrarium, quia puer quando natus est si non administraretur ei moreretur: & indiget plurib⁹ quàm animalia irrationalia quorum multa mouentur de loco ad locum immediate cum sint nata, & breuiter pluribus periculis & necessitatibus & imperfectionibus est expositus homo à sui natiuitate quàm aliquod aliud animal. Cum ergo in nobiliori subjecto ista imperfectio inueniatur, & hoc non possit inesse naturæ humanæ à sui institutione, & hoc sit in omni homine, oportet quod hæc sint ratione peccati originalis & infectionis, quæ à primis parentibus decisa in omnes homines est extensa. Nulla pœna imponitur à iusto iudice sine culpa, sed omnes homines tam iniusti quàm iusti iusticia morali subijciuntur à sui natiuitate multis pœnis, tribulationibus, doloribus, & ærumnis, ergo ratione alicuius culpæ: quæ est in vtrisque: sed in iustis iusticia morali non est peccatum nec culpa peccati actualis: oportet ergo tam in iniustis quàm in iustis esse aliquod peccatum commune ratione cuius omnes puniantur: alias Deus esset iniustus. Nullum autem peccatum potest esse peccatum commune omnibus hominibus iustis iusticia morali, & iniusticia, nisi peccatum originale, ergo ipsum est generale corporaliter.

Deus fecit hominem ad viuendum non ad moriendum, sed omnes homines naturaliter moriuntur, oportet ergo quod mors aduenerit per peccatum, nō enim potest venisse per vitam cum sit contraria morti, nec per seipsam, quia nihil educit seipsum in esse, nec aliquo bono.

Cum mors sit mala & priuatio, ergo venit per peccatum, & malum ita generale sicut mortalitas est generalis, sed mors est omnibus generalis corporaliter, ergo & peccatum est omnibus generale corporaliter.

Omnis natura quæ magis & melius est ordinata ad vitã paucioribus indiget in viuendo quàm illa quæ minus & non ita bene est ordinata ad vitam, sed natura humana magis & meli⁹ est ordinata

ordinata ad vitam quam aliqua alia natura corporalis animata ut probatum est, ergo paucioribus indiget in viuendo quam aliquod aliud animal: sed nos videmus contrarium, quia aues à natiuitate habent plumas pro tunica, & sua cibaria sunt semina, & mulones & similia animalia habent lanam pro tunica: & herbam pro cibo: & stramen pro lecto. Homo autem indiget tunica, camera, olla, boue; aratro, furno, medico: & multis quæ longum esset narrare: ergo cum necessitas multorum importet defectum, defectus autem non proueniat nisi ex culpa & peccato: & ista necessitas insit & sit communis omnibus hominibus oportet ut peccatum & culpa istius necessitas sit generalis omnibus hominibus corporaliter. Omnis actus creaturæ rationalis quia est cū libertate, est virtuosus vel vitiosus: sed per actū virtuosum nō potuit deuiare humana natura à fine indito sibi à Deo: quia virtus esset causa deuiationis & mali, quod est impossibile. Cū ergo tota natura humana sit deuiata à fine sibi indito à Deo ut manifeste apparet, oportet ut quod talis deuiatio sit facta per actū vitiosum ita generalē sicut deuiatio, sed deuiatio hominum est generalis corporaliter, cum omnia corpora hominum corrumpantur & moriātur: ergo & vitium & peccatum erit generale omnibus hominibus corporaliter.

Istud autem peccatum dicimus originale: quia ab illo descendit in singulos à quibus habent omnes homines originem. Et quia cum origine vniuscuiusq; personæ trahitur: & quia sicut omnes homines à primis parentibus traxerunt sibi originē, sic omnia peccata à primo parentum peccato sunt originalia, natura enim humana quæ tota erat in primis parentibus per peccatum primorum parentum fuit tota effecta peccatrix infecta & corrupta: & ideo non potuit propagare nisi peccatores infectos & corrupta ratione cuius corruptionis inclinata est natura humana ad alia peccata.

DECIMO QVARTO QVOD

peccatum primorum parentum sit generale omnibus hominibus quantum ad animam.

SI anima per quam homo est homo esset à generāte ex premissis esset manifestum quod peccatum primorum parentum esset generale omnibus hominibus quo ad animam: sed quia non est à generante sed à creante, inducimus ad hoc speciales rationes. Quandoquocunq; aliqua principia ordinantur ad constitutionem substantialem alicuius esse specifici & non sunt propter aliud facta, nisi ut constituent illud esse specificū,

necesse est illa principia sequi motum, modum, actum, condi-
 tionem & ordinem illius esse specifici quod cōstituunt, aliàs nō
 inclinarentur ad illud constituēdum substantialiter, nec essent
 illa principia ad inuicem naturaliter & substantialiter vnita:
 sed anima & corpus sunt ordinata ad constitutionem substan-
 tialem esse specifici hominis nec sunt propter aliquid aliud, ni-
 si vt sit homo: ergo anima & corpus de necessitate sequuntur
 motum, modum, actum, conditionem & ordinem esse specifici
 hominis: sed species & natura humana quæ tota erat in primis
 parentibus & extra eos nihil, fuit tota infecta peccato, quan-
 tum ad corpus & quantum ad animam & plus anima quam
 corpus, peccatum enim incepit in anima, quia in voluntate, eò
 quod primi parentes noluerunt seruare rectitudinem & iusti-
 ciam in qua creati erant cum tamen possent seruare si voluis-
 sent. Ergo omnes homines cum sint propagati à primis paren-
 tibus erunt infecti peccato, non solum quantum ad corpus: sed
 & quantum ad animam, eo quod anima non est ob aliud nisi vt
 sit homo. Cum ergo tota species humana sit corrupta & infecta
 peccato & inimica Dei immediatè: cum anima adueniens cor-
 pori constituit hominem quàm citò, verum est dicere quod
 est homo tam cito quantum est homo, & inimicus Dei & sic
 est peccatum quantum ad corpus & ad animam, vnde qui
 vult intelligere quomodo peccatum est in anima, consideret
 quomodo tota species humana est infecta & corrupta pecca-
 to & quod anima non est nisi vt sit homo, & consideret quod
 Deus mutare ordinem non debet & iusticiam in toto ratione
 partis: cum totum non sit propter partem: sed pars propter
 totum. Et sicut in primis parentibus tota species humana
 fuit exaltata super omnes species corporales per gratiam, in-
 tantum quod si seruassent rectitudinem, acquisiissent per se
 & posteritate sua beatitudinem; propagassent enim filios iustos
 quales ipsi erant & habuissent per naturam quod primi paren-
 tes habuerunt per gratiam, sic ratione peccati & culpæ primo-
 rum parentum tota species humana quantum ad primos pa-
 rentes & eorum posteritatem est subiugata infectioni & pœnæ
 & habet primorum parētum posteritas per naturam quod pri-
 mi parentes habuerunt per culpam. Aliàs Deus plus dedisset
 homini sine aliquo merito per gratiam quam puniret propter
 culpā, & sic iusticia sua esset defectiua, quod est impossibile. O-
 portet ergo quod iusticia Dei totum puniat in homine propter
 culpam quantum dedit per gratiam. Hæc est enim pœna crimi-
 nis læsæ maiestatis, hoc etiam habet cōditio seruitutis quod o-
 mnes qui de seruis nascuntur sint serui à natiuitate. Omnis ani-
 ma rationalis quæ mouet corpus suum ad vtendum his quorū
 vsu

vsu corpus non est dignum peccar, & per consequens est subie-
 cta peccato, sed anima immediate cū est infusa corpori mouet
 corpus aliās non esset forma corporis, nec per consequens pars
 substantialis hominis, nec homo esset homo per animā ratio-
 nalem ad corporis necessitates, vt ad augmentū vel ad sumen-
 dum victū, vt cibum vel potum & ad vtendum rebus quibus vi-
 uit quę sunt creaturæ Dei, quorū vsu non est dignum corpus a-
 licuius hominis cum sit corruptū & infectū eò quod primi pa-
 rentes è quibus omnes homines habuerunt corpora sua fuerūt
 contra Deum creatorē suum, ergo anima ex hoc habet culpam
 generalem, & sic sequitur quod peccatum est generale in omni-
 bus hominib. quantum ad animam. Impossibile est vnū homi-
 nem habere simul duos habitus cōtrarios: sed si anima hominis
 non inficitur à corpore nec inclinatur ad operationes corporis
 homo qui constat substantialiter ex corpore & anima habet
 habitū operandi bonū & virtutes ratione animæ quæ munda &
 immaculata à Deo infusa est corpori, & habet habitū operandi
 malum & vitia ratione corporis quod est infectū, homo ergo in
 eodem tempore & semper habebit inclinationem ad bonum
 & malum, aliās non operaretur in virtute & natura principio-
 rum ipsum constituentium & ita homo poterit esse simul tem-
 peratus & ebrius: imo quod plus est, si anima non inclinatur
 ad aliquem actum corporalem nullus actus hominis erit vitio-
 sus eo quod nullus actus factus sine voluntate est vitiosus. Vi-
 demus autem in hominibus multos actus vitiosos, ergo oportet
 quod anima inclinetur ad illos, cum etiam omnes actus sine
 suppositi: oportet dare quod ad omnes actus suppositi princi-
 pia inclinentur ipsum substantialiter continentia: & ita ad om-
 nem actum hominis inclinabitur anima: si autem dicatur quod
 anima iusti hominis non inclinatur ad aliquem actum corporis
 eo quod omnis actus corporis, eo quia est infectus, & malus: se-
 quitur quod anima non est forma corporis & quod nullus a-
 ctus corporalis hominis iusti est actus hominis sed tantum cor-
 poris: propter quæ omnia cum sint impossibilia oportet dare
 quod anima inclinetur ad actus corporis: & per consequens in-
 ficiatur à corpore. Ex quibus sequitur quod peccatum origi-
 nale est generale quantum ad animam. Omnis pars naturali-
 ter inclinat suum totum prius ad operationes suas quam ad o-
 perationes alias: Sed anima est pars naturalis hominis, ergo
 plus inclinabit hominem ad operationes animæ quam ad ope-
 rationes corporis. Videmus autem contrarium in omnibus ho-
 minib. quia omnes homines aut sunt plus corporales quā spiri-
 tuales aut saltem omnes homines prius incipiunt à corporali-
 bus actibus quam à spiritualibus. Talis ergo cōtrarietas & per-
 uersio

uersio animæ non potest esse sine aliqua infectione ad hoc animam contra naturam suam inclinante, talem autem infectionem dicimus peccatum: eo quod per eam inclinatur ad peccatum, ergo peccatum est generale quo ad animam. Omnis natura sequitur naturaliter cursum & ordinem ad quem creata est, nisi superueniat impediens: sed anima creata est ad intelligendum & non ad ignorandum, ad recolendum & non ad obliuiscendum, ad diligendum bonum & non ad odiendum, ad gloriam & non ad pœnam, vt supra probauimus. Nulla autem anima coniuncta corpori tot intelligit quot ignorat, tot recollit & memoratur quot obliuiscitur, diligit tantum bonum quantum debet diligere, habet tantum de gloria & quiete quantum de pœna & labore. Ergo ista deordinatio & diminutio quæ est in anima cuiuslibet hominis est per aliquod superueniens, animam impediens & à suo fine deuians à quo fine non posset deuiare anima nisi esset infecta, si enim non inficeretur à corpore nō impediretur à corpore in suis naturalibus operibus exercendis, probatum est ergo quod peccatum primorū parentum est generale omnibus hominibus quo ad animam.

*DECIMO QUINTO QVOD
sit recreatio.*

IMPOSSIBILE est aliquod ens creatum deuiare & frustrare Deum ab intentione sua & fine per ipsum rei creatæ indito, cum ipse sit summè potens & summè sapiens: sed Deus creauit hominem principaliter ad diligendum Deum recolendum & intelligendum.

Cum iste finis nobilior sit & magis naturalis qui possit & debeat dari creaturæ rationali, eo quod ipsa est de memoria & intellectu & voluntate & per consequens ad beatitudinem, sed per peccatum est deuiata natura humana à dicto fine, & per consequens à beatitudine ei tendit in nihilum, Ergo si non esset recreatio non assequeretur Deus in natura humana finem ad quem ipsum creauit & sic sapientia sua esset sine defectiua in creando naturam humanam ad finem quem præuidit ipsam non esse assequuturam: sed hoc est impossibile. Oportet ergo recreationem esse per quam natura humana quæ ratione peccati tendit in nihilum reducat ad finem debitum. Probatum est supra quod natura humana tota sit infecta peccato corporaliter & spiritualiter: & sic per consequens est priuata beatitudine & gloria & tendit ad pœnam æternam quia offendit Deum qui est æternus. Si ergo non esset recreatio per quam fieret satisfactio generalis: sicut peccatum & offensa fuit generalis omnes homines tam iustitia morali quam iniusti damnarentur

tentur æternaliter quod est impossibile, quia iustitia Dei non
 discerneret inter iustum & iniustum: quia haberet subiectum
 confusum & non distinctum, neque misericordia Dei haberet
 subiectum in quo posset habere actum suum nec posset saluare
 aliquem hominem sine recreatione, per quam fiat satisfactio
 de peccato. Oportet ergo recreationem esse. Si non esset recre-
 atio non posset Deus iudicare peccatores ad pœnam æternam
 pro peccato actuali quod maius est in illo qui peccat peccato a-
 ctuali, quam sit peccatum originale, quia iudicatus est semel
 ad pœnam æternam, non potest iteratò ad pœnam æternam,
 iudicari: sed omnes homines tam iusti iusticia morali quam in-
 iusti sunt iudicati ad pœnam æternam ratione peccati origina-
 lis. Ergo peccatores qui sunt in peccato actuali non poterunt
 iudicari ad pœnam æternam, nec ad priuationem beatitudinis
 cum iam sint iudicati: & sic Dei iustitia est defectiua in non iu-
 dicando peccatum actuale quod maius est & in iudicando pec-
 catum originale quod minus est, sed hoc est impossibile, ergo
 oportet recreationem esse. Virtus & vitium sunt contraria
 immediate: sed per virtutes nullus homo quantum iustus pos-
 set peruenire ad beatitudinem, si non esset recreatio, per quam
 fieret de peccato originali satisfactio. Ergo nec per vitium seu
 per peccatum actuale aliquis quantumcunq; peccator habebit
 pœnam æternam & sic virtus non potest esse causa gloriæ nec
 vitium causa pœnæ, sed hoc est impossibile, ergo oportet re-
 creationem esse. Impossibile & irrationale est Deum aliquid
 conseruare & facere durare in esse absq; aliquo fine & vtilitate:
 sed Deus gubernat mundū & conseruat in esse à tempore pec-
 cati primorum parentum vsque nunc, ergo hoc facit propter
 aliquem finem & vtilitatem: sed si non esset recreatio per quā
 fieret satisfactio de peccato quo natura humana priuatur à suo
 fine, multiplicatio & generatio seu esse hominum & eorū, quæ
 sunt propter hominē, ad nihil esset vtilis nec peruēire ad aliquē
 finem, ergo non debuit nec debet facere durare multiplicatio-
 nem hominum. Si autem dicatur, quod facit durare multipli-
 cationē hominum vt iustitia puniat homines pro peccato origi-
 nali, ergo faciet durare generationem semp, vt semper puniat,
 si semper facit durare nunquam veniet ad complementum sua
 iustitia & sua punitio, & non faciat durare multiplicationem
 hominem propter aliquem finem ex quo non habebit finem
 quod est contradictio, ergo oportet recreationem esse. Impos-
 sibile est creaturam aliquam plus posse destruere quam Deus
 posset reparare vel construere, quia plus posset creatura quam
 Deus, & sic Deus non esset omnipotens: sed homo per pecca-
 tum deuianit se à fine sibi indito & naturali, ergo Deus potest

cum ad pristinum finem reducere: talem autem reductionem dicimus recreationem: ergo Deus potest hominem recreare, & si potest recreare, recreabit, quia sicut in creatione hominis: quia voluit creare hominem potuit: & sic potestas diuina fuit concomitans voluntatem, sic in recreatione sicut potestas diuina potest recreare, debet voluntas diuina concomitare potestatem, vt quod potestas potest, voluntas velit: cum inter potestatem diuinam & voluntatem diuinam non sit differentia. Et si obijciatur quod multa potest Deus facere, dicendū quod si omnia quęcunq; potest Deus facere, nō faciat: quod sequitur inconueniens cum suum posse & suum velle coincidant. Et sic si non esset recreatio, sequeretur quod Deus non assequeretur in natura humana finem ad quem creauit eam, & quod Deus nō haberet pietatem nec misericordiam erga naturam humanam quod est inconueniens. Oportet ergo quod hoc faciat ne sequatur aliquod inconueniens de pręmissis & etiam plura alia, ergo oportet recreationem esse.

DECIMO SEPTIMO QVOD

Deus sit glorificator: quod est septimus articulus.

PROBAVIMUS quod natura humana à sui creatione & institutione est à Deo ad æternam beatitudinem & gloriam ordinata, sed per peccatum primorum parentum est à suo fine deuiata & per consequens æterna gloria & beatitudine priuata & sic æternæ miserię subiecta, inde arguitur sic. Omnis natura ad beatitudinem ordinata & ad æternā gloriam & ab ipsa beatitudine deuiata si reparetur & reducatur ad statum proprium & finem sibi inditum, est ad eandem æternam gloriā & beatitudinem restituenda, sed per recreationem quam probauimus Deum facere debere, restituetur, & recuperabitur natura humana ad finem pristinum & ad terminum sibi à Deo inditum, aliàs recreatio non esset recreatio. Ergo sicut Deus naturam humanam instituit & ordinavit ad æternam beatitudinē & gloriam, sic naturam humanam per peccatum lapsam restituetam & recreatā restaurabit ad æternam beatitudinem & gloriā aliàs non sufficienter recreasset: ergo hominum recreatorum iustorum erit Deus iustificator. Manifesta experientia probamus quod homines quanto sunt iustiores in hoc mundo plus habent laboris corporaliter & spiritualiter, corporaliter quia plus dant se ieiunijs, lachrymis & orationibus: spiritualiter quia plus dolent de offensa Dei ratione peccatorum quę multiplicantur in hoc mundo. Si ergo Deus non daret eis aliam gloriam quam istam quę est in isto mundo, iusticia Dei esset defe-

etia in hoc quod daret hominibus minus iustis & peccatori-
 bus multo pius de gloria quam magis iustis. Si autem dicatur
 quod Deus non dat gloriam quæ est in hoc mundo, sequitur si
 non esset alia gloria quam gloria istius mundi, quod Deus nul-
 lam gloriã dabit iustis, ergo est Jesus iusticia defectiua: sed hoc
 est impossibile, ergo est alia gloria quã Deus dabit iustis. Deus
 creauit hominem ad diligendum, recolendum & intelligen-
 dum Deum, sed si non est alia gloria vel vita, quam gloria & vi-
 ta huius mundi homo finito tempore diligit, intelligit & reco-
 lit Deum & infinito tempore stat in priuatione diligendi, reco-
 lendi & intelligēdi Deum, quod est contra iustitiam Dei, quod
 ipse permit at amorem suum stare in finito tempore in priua-
 tione, cum Deus eo quod est summe bonus sit continue & sem-
 per diligendus. Ergo oportet dare aliam gloriam & vitam in
 qua Deus æternabiliter ab omnibus diligatur. Natura humana
 quæ constat ex anima & corpore creata est ad aliquem finem
 & terminum perfectum, sed in hac vita non potest ad finem
 perfectum venire. cum non maneat in hac vita coniunctio ani-
 mæ & corporis, imo stat reparatio. Ergo oportet dare aliam vi-
 tam in qua vnione corporis & animæ iterate natura humana
 perueniat ad suum finem & terminum: aliàs non creasset eam
 Deus ad aliquem finem: sed hoc est impossibile: ergo oportet
 dare aliam vitam, quam vitam dicimus gloriam. Natura hu-
 mana creata est ad amandum summum bonum: & per conse-
 quens ad beatitudinem vt supra probauimus: sed in hac vita
 non potest natura humana habere beatitudinem perfectam: vt
 manifeste videmus: ergo oportet quod Deus det naturæ hu-
 manæ aliam gloriam vel vitam in qua assequetur beatitudinē:
 aliàs Deus frustra ordinasset naturam humanam ad beatitudi-
 nem si non pertingeret ad beatitudinem: nec Deus esset sum-
 mum & perfectum bonum, si non esset gloria & beatitudo asse-
 quentibus ipsum: erit ergo Deus glorificator & dator gloriæ i-
 psi naturæ humanæ.

DECIMOCTAVO DE INCAR-
natione Dei: quod est Octauus
articulus Fidei.

ARTICULOS septem probauimus qui pertinent ad diuini-
 tatem, modo probare intēdimus alios septem qui ad hu-
 manitatē pertinent & quia primi sex articuli qui pertinet
 ad humanitatē: scilicet articulus incarnatiōis, natiuitatis, mor-
 tis, adscensionis, resurrectionis & ascensionis: affirmant ista esse
 facta. Nos primo probabimus ista fieri debere. Secundo facta
 fecisse

fuisse sicut sancta ecclesia confitetur, & sic in articulis qui pertinent ad diuinitatem processimus per rationes sumptas ex dignitatibus diuinis quas in Deo esse probauimus in principio huius tractatus: sic & in istis procedere intendimus. Et primo probauimus quod Deus debeat incarnari. Secundo quæ persona in diuinis debeat incarnari, & quod debeat concipi de spiritu Sancto, quæ omnia pertinent ad octauum articulum. Quando Deus creauit mundum, dignitates eius posuerunt suas similitudines in mundo: sicut bonitas diuina in creando mundum posuit similitudinem suam in eo quod fecit eum bonum, & magnitudo in eo quod fecit eum magnum, & æternitas in eo quod fecit mundum durabilem, & sic de alijs est: Inde arguimus sic. Omne illud per quod dignitates diuinæ melius & perfectius ostendunt perfectiones suas & similitudines & quietantur in mundo Deum facere est necessarium: cum iste sit nobilior finis propter quem mundus ut aliqua creatura posset creari. Ad hoc enim Deus creauit mundum ut in eo ostenderet seipsum & operationem suam intrinsecam, sed si humana natura est assumpta à diuina in vnione suppositi & personæ quæ quidem persona sit verus Deus & verus homo. Omnes dignitates diuinæ habent perfecte similitudines suas in hoc opere: quia bonitas diuina non potest melius opus facere de creatura: nec magnitudo maius: nec æternitas magis durabile & sic de alijs dignitatibus diuinis. Si autem natura humana non est assumpta à diuina: nulla dignitas diuina habet perfectionem nec quietem in productione mundi: quia potestas diuina semper potest facere maius opus in mundo & melius quocunq; opere facto alio ab isto opere: ergo oportet incarnationem esse: ut dignitates diuinæ ostendant perfecte similitudines suas in creatura & quietentur in ea. Cum in nullo alio opere intrinseco possint quietari nisi in isto: in isto autem quietentur omnes dignitates diuinæ & operatio totalis mundi tanquam in opere summo & nobilissimo. Omne id propter quod natura humana quæ creata est ad Deum diligendum, magis fieri potest & moueri & moueri debet ad Deum diligendum, Deum facere est necessarium: aliàs si Deus non faceret in natura humana id per quod ipse Deus magis posset diligi à natura humana: nollet se intime & totaliter ab ea diligi quod est impossibile, cum ipse sit summum bonum: & per consequens summe diligibile: ut vellet Deus se diligi summe & totaliter ab humana natura ipso non faciente in se totum id per quod plus debet eum diligere, & sic requireret ab ea quod non debet exhibere, & vellet relationem amoris verius fundari in ea quam in seipso quod est impossibile sed id per quod natura humana magis ferri potest & moueri debet

debet esse ad diligendum Deum si natura humana est assumpta à diuina: & quod Deus sit homo, & homo Deus in vnione suppositi & personæ: ergo oportet incarnationem esse. Omne id per quod omnes creaturæ nobiliores & perfectiores finem habent in Deo est necessarium: cum ipse sit nobilior & perfectior finis qui possit esse: & cum ipse sit principium omnis creaturæ & omnia ad se ordinauerit vt supra probatū est: oportet quod sit finis & terminus & quies omnis creaturæ: sed si Deus assumpsit naturam humanam omnis creatura habet suum finem in Deo & participat cum Deo in quantum natura humana, cum qua sola participat omnis creatura, est vnica Deo: si autem natura humana non est assumpta à domino, nulla creatura participat cum Deo in vnitate suppositi: ergo oportet incarnationem esse per quam omnis creatura assequatur suum finem in Deo & non solum quencunque finem: imò nobilissimum immediatum & intimum. Probauimus recreationē esse debere: per quam natura humana per peccatum primorum parentum à suo fine deuiata restituatur ad finem & statum pristinum. Inde arguimus sic, In omni reparatione, reconciliatione, & recreatione creaturæ subiectæ peccato & offensæ debite & iustæ faciendæ requiritur & quod fiat satisfactio de offensa illi contra quem est facta & quod ille qui satisfacit possit & debeat satisfacere: sed homo peccauit: ergo homo debet satisfacere pro peccato primorum parentum sed homo solus nec aliqua pura creatura potest satisfacere: quia peccatum primorum parentum est generale vt probatū est & infinitum quia contra Deum qui est infinitus. Omnis autem creatura particularis est finita: ergo huiusmodi satisfactio solum potest fieri per Deum qui est supra omnem creaturam, non autem debet fieri nisi per hominē, quia homo peccauit, ergo oportet quod ille qui satisfacit si est sufficiens & iustus ac debitus satisfactor & reparator, sit Deus & homo, vt in quantum Deus possit satisfacere, in quantum autem homo debeat satisfacere: sequitur ergo incarnatio. Sapientia diuina cum sit perfectissima scit & comprehendit illum maiorem amorem quem Deus potest habere ad humanam naturam: oportet ergo quod voluntas diuina diligat actum illius maioris amoris quem sapientia scit vt inter voluntatem diuinam & sapientiam sit concordantia: sed maior gradus amoris quem sapientia diuina scit se posse habere ad naturam humanam, est quod vniat naturam humanam sibi in vnione suppositi: ergo voluntas diligit illum gradum: & si diligit faciet, ergo erit incarnatio. Et si obijciatur quod sapientia diuina scit quod potuit assumere naturam angelicam, vel aliam naturam: ergo voluntas eius debuit velle, respondemus, quod assumendo naturam an-

gelicam, vel aliam non participaret cum omni creatura: & si Deus fecisset recreationem vel liberationem naturæ humanæ per Angelum vel per aliam creaturam, non esset natura humana restituta, vel restaurata sufficienter: eo quod non esset in illa nobilitate in qua erat ante peccatum quia ante peccatū non erat natura humana subiecta & obligata nisi soli Deo: si autē per aliam creaturam esset reparata, natura humana esset obligata & subiecta illi creaturæ: & ad istam obiectionem & alias parati sumus latius respondere suo loco: nunc verò dimittimus gratia breuitatis,

DECIMONONO DE INCARNATIONE filij Dei, & sua conceptione.

PROBAVIMVS quod Deusj debeat incarnari, & assumere naturam humanam, modo probare intendimus quæ persona de diuinis debuit incarnari. Et primò quod persona filij Dei debuit incarnari. Secundò probabimus quod eius conceptio debuit fieri per Spiritū Sanctū. Illa persona quæ secundū proprietatē personalem melius est appropriata & cōgruentius ordinata ad participandum cum natura humana quam probauimus debere assumi à diuina in vnitate suppositi & personæ, & per consequens incarnari: illam dico personam incarnari esse necessarium: ordo enim non potest tolli ab operibus quæ Deus fecit: sed persona filij est melius appropriata & congruentius ordinata secundum proprietatem personalem, ad participandum cum natura humana, & econuerso in opere incarnationis quam persona patris vel Spiritus Sancti: ergo personam filij Dei incarnari est necessarium. Quod autem persona filij Dei secundum proprietatem personalem sit magis appropriata ad participandum cum natura humana, patet, quia natura humana est filia Dei. Magis ergo participat natura humana cum sit filia Dei cum persona filij Dei quam cum persona patris vel Spiritus Sancti, quarum neutra est filia Dei: cum etiam persona, quæ debeat incarnari & assumere naturam humanam debeat nasci vt probabitur in sequentibus & natiuitas melius ac proprius conueniat filio: quam patri vel Spiritui sancto. Similiter & incarnatio melius & proprius conuenit filio quàm patri, vel Spiritui sancto. Omne id per quod personæ diuinæ sunt magis distinctæ in proprietatibus suis est necessarium: cum in diuinis sit singularis proprietatum distinctio & in perfectiori esse distinctionis quod possit esse, vel intelligi: sed si persona patris, vel Spiritus sancti fuisset incarnata, fuisset filia naturæ humanæ à qua generaretur pater: ergo esset filius, vel spiritus sanctus esset filius,

filius nō ergo esset in patre singularis proprietatis paternitatis eo quod esset pater & fili⁹: nec in spiritu sancto esset singularis proprietatis spirationis: quia esset S. sanctus & filius: nec esset in filio filiatio singularis proprietatis eo quod inueniretur in patre, vel S. sancto ratio filiationis: oportet ergo quod filius sit incarnatus: vt in personis diuinis ratione humanitatis assumptæ proprietates diuinæ non sint confusæ, sed maneat singulariter distinctæ & vt in filio sit omnis ratio filiationis.

*VIGESIMO QVOD EIVS CONCE-
ptio fieri debuit per spiritum sanctum.*

SE C V N D O probabimus quod eius conceptio debuit fieri per spiritum sanctum. Impossibile est opus supernaturale fieri per generationē naturalem, siue per agens naturale creatum, quia nulla operatio, nec vllum agens transcendit limites suæ naturæ: sed incarnatio quam probauimus per quam Deus est homo, & homo est Deus in vnitatis suppositi & personæ, est opus supernaturale: ergo non potuit per generationem naturalem siue per agens naturale creatum fieri, ergo non potuit fieri per hominem, debuit ergo fieri per Deū & specialiter per spiritum sanctū, quod probamus sic. In omni opere diuino extrinseco operatur tota trinitas: aut secundum vnā rationem communem, aut secundum proprietates personales, sed in huiusmodi incarnatione pater mittit filium vt generetur, vt sicut generat eum natura diuina: ita suo modo generet eum in natura humana, vt in patre sit totalitas ratio paternitatis, quam generationē appellamus missionem, filius autem est qui generatur: cum ergo in huiusmodi incarnatione non sint nisi tria: scilicet missio, generatio passiuā & conceptio, cum patri attribuat^r missio, generatio passiuā filio, & spiritui sancto attribuat^r cōceptio, nō enim debuit cōceptio filij Dei fieri per hominē quia actus qui fuisset medius inter hominem & matrem Deum concipientē non fuisset purus & mundus, & sic ineptus & indecens ad uniendū naturam diuinā & humanā. In tali etiam conceptione haberet se homo per modū agentis cum sit finitus & natura diuina quæ est infinita per modum patientis quod est absurdum.

Haberet & filius Dei duos patres: vnum Deum & aliū hominem: & sic humanitas assumpta esset causa confusionis ratione paternitatis in Deo patre qui non esset singularis pater filio suo quod est inconueniens. Omnis operatio quæ est supernaturalis & fit ex summo amore oportet quod fiat per illum qui est sumus amor: sed cōceptio prædicta est opus supernaturale

& procedit ex summo amore quem Deus ostendit & habet ad naturam humanam, ergo fiet per spiritum sanctum qui est amor summus & intimus patris ad filium & e conuerso, qui imprimat suam similitudinem in matre concipiente, vt prius concipiat filium mente quam corpore, alias non esset digna ad concipiendum, non enim debuit huius conceptio fieri per hominem, quia non fuisset talis conceptio pura sed corrupta, eo quod femina concipiens non fuisset virgo: sed corrupta per hominem, & sic persona filij Dei non assumpsisset carnem virginem sed corruptam, & sic non esset sufficiens recreator & reparator eo quod non restituisset naturam humanam ad illam nobilitatem in qua erat ante peccatum: quia natura humana in primis parentibus ante peccatum erat virgo integra & incorrupta, nec filius Dei fuisset perfectus satisfactor peccati nec destructor, nisi fuisset destructor & purgator corruptionis & infectionis secute ex peccato, si autem assumpsisset sibi carnem ex muliere corrupta perpetuasset naturam corruptam, & exaltasset naturam corruptam supra naturam virginem puram & integram, non fuisset etiam quantum ad carnem ita nobilis homo sicut primi parentes, propter quae omnia cum sint impossibilia, oportet dicere quod non sit conceptus per hominem, sed per spiritum sanctum, & etiam quod assumpsit carnem de virgine, & quod in conceptione mater eius permanserit virgo. Omnis nexus supernaturalis oportet quod fiat per illum cui est proprium quod sit nexus, sed nexus & unio naturae humanae substantificatae in diuina persona filij, est nexus & unio supernaturalis, ergo fiet per spiritum sanctum qui est nexus patris & filij vt spiritus sanctus qui est unio passiuè sumpta patris & filij, sic unio naturae diuinae & humanae vt completa ratio unionis: sic in spiritu sancto proprietates singulares & in eo singulariter reperia: non enim debuit concipi per hominem, quia fuisset in conceptione hominis patris & feminae matris: ita homo sicut alius homo & non posset esse incarnatio quam probauimus esse oportere de necessitate, eo quod esset homo humanificatus & substantificatus, in humanitate & non diuinitate. Et si in quantum homo esset persona & non posset assumi à natura diuina in unitate suppositi seu personae, quia duae personae non possunt esse vna persona, quia ergo incarnatio est necessaria, oportet dare quod huiusmodi conceptio non fuerit facta per hominem, sed per spiritum sanctum, ita quod natura humana sit substantificata & assumpta à diuina unitate personae, & quod natura humana sit substantificata in diuina in qua habet tantò verius & perfectius esse quam si esset substantificata in seipsa quanto substantia diuina esse in omnibus omnem creatam substantiam antecedit.

ARTICVLVS IX.

PROBAVIMVS quod persona filij Dei debuit incarnari
& quod huiusmodi incarnatio siue conceptio debuit fieri
de spiritu sancto, siue per spiritum sanctum, nunc intendi-
mus probare quod debuerit nasci ex virgine, & primo probabi-
mus quod debuerit nasci, secundo quod ex foemina, & tertio
quod ex foemina virgine. Nulla causa infallibiliter & propter
finem operans operatur frustra: sed Deus est causa infallibiliter
& propter finem operans & ordinavit quod persona filij assu-
mat naturam humanam & quod huiusmodi conceptio fiat per spi-
ritum sanctum vt supra probatum est, ergo oportet quod ad
istam conceptionem sequatur natiuitas, alias conceptio huius-
modi esset frustra. Si persona filij Dei quam probauimus debere
assumere naturam humanam, non nasceretur homo, non deberet
facere opera recreationis propter quam recreationem debuit
assumere naturam humanam, & esse verus homo, debuit ergo
nasci & esse verus homo, vt natus faceret opera recreationis. Se-
cundo probamus, quod debuerit nasci ex foemina. Omnis vera
hominis natiuitas est ex foemina, foemina enim est concipere,
& conceptum fouere, & nutrire, & nutritum parturire, hoc autem
non est de natura hominis, sed persona filij Dei debuit concipi
homo verus & nasci homo verus, ergo debuit nasci ex foemina,
non enim debuit nasci ex homine ne sua natiuitas esset contra
aliorum hominum natiuitates, quia si nasceretur ex homine ho-
mo ille, ex quo nasceretur esset eius mater, si enim diceretur
quod esset pater eius, non esset in Deo pater singularis ratio pa-
ternitatis, eo quod non esset singularis pater filio suo, quia fili-
us Dei haberet duos patres, vnum Deum, & alium hominem.
Tertio probamus quod debuerit nasci ex foemina virgine. O-
mnis proles supernaturalis & nobilissima supernaturaliter &
nobilissime concepta requirit ortum supernaturalem & nobilissi-
mum & matrem supernaturaliter parientem & supernaturalissimam
nobilissimam, alias quanto plus proles ad esse perfectum acce-
deret, accederet ad ignobilitatem, sed iste quem probauimus debere
concipi de spiritu sancto est proles nobilissima & supernaturalis.
Quia Deus & homo, & supernaturaliter & nobilissime conce-
pta, quia per spiritum sanctum, ergo ortus eius & natiuitas de-
buit esse nobilissima, nulla autem natiuitas est nobilissima ni-
si sit sine corruptione, nec supernaturalis, nisi sit ex virgine,
nec mater parit supernaturaliter, nec est nobilissima, nisi parit

at & sit sine corruptione, ergo talis conceptus, vt diximus debuit nasci de virgine, & sine corruptione, vt puritati & singularitati filij responderit puritas & singularitas matris in sublimiori gradu puritatis, qui in foemina potuit inueniri, alias relatio inter nobilissimum filium & matrem eius claudicaret, cum tamen oportet eam esse veriore relationem omni alia relatione quæ in creaturis valeat reperiri. Impossibile est ex puritate sequi vel causari corruptionem vel impuritatem, cum vnum contrarium non sit causa effectiua alterius, sed conceptio filij Dei fuit purissima quia per spiritum sanctum facta: ergo cum foemina concipiens Deum & hominem debuit esse virgo, vt probatum est: ex tali conceptu non debuit sequi aliqua ignobilitas seu corruptio in natiuitate, aliàs non corresponderet natiuitas conceptioni, nec esset huiusmodi conceptio ordinata ad talem natiuitatem, eo quod nulla nobilitas ordinari debet ad ignobilitatem: non esset etiam humanitas filij Dei in plena obedientia & potestate diuinitatis, nec substantificata in natura diuina, sed natura diuina non operaretur ex ea in virtute diuinæ naturæ cuius est operari sine corruptione: sequitur ergo quod sit natus & ex foemina virgine, talem autem sic conceptum & natum, dicimus debere appellari Jesum secundum rem & effectum, eo quod per ipsum genus humanum quod perierat, ad salutem, sicut probauimus, restauretur.

*VIGESIMO SECONDO QVOD
Dominus Jesus Christus mori debuit.*

ARTICULUS X.

PROBAVIMUS incarnationem filij, & per consequens naturam humanam exaltatam à Deo, quanto plus exaltari potuit. Inde arguimus sic. Omnis creatura quanto plus exaltatur à Deo, tãto Deo debet esse humilior, subiectior & ad sibi obediendum promptior, sed natura humana assumpta est magis exaltata à Deo in domino Jesu, quam exaltari posset, ergo humana natura in domino Jesu: debet se totaliter dare & humiliare, ac exponere ad seruiendum Deo, & ad omnia quæ potest pro Deo sustinere in summo gradu laboris, humilitatis afflictionis, & obedientiæ, laboris, & afflictionis vt est mors. Ergo natura humana in domino Jesu debuit sustinere mortem & quoscunq: labores pro Deo, vt summæ exaltationi factæ humanitati à diuinitate in domino Jesu responderet summa humilitas & obedientia exhibita diuinitati ab humanitate in ipso domino Jesu. Contrariorum contrariæ sunt causæ, sed peccatû primorum

primorū parentum fuit cum delectatione, ergo dominus Jesus qui solus potest & debet satisfacere pro dicto peccato quia est Deus & homo, debet satisfacere pro dicto peccato cum passione, quæ sit in altissimo & summo gradu passionis, vt transcendat delectationē peccati vt peccatum deleat via satisfactionis, nulla autē passio est in tam summo gradu passionis sicut mors, ergo dominus Jesus debuit mori, vt sua morte satisfaceret pro peccato originali. Primi parentes per peccatum originale inobedientes fuerunt, & deuiarunt se à Deo totaliter, quia & quantum ad voluntatem & quantum ad corpus, ergo dominus Jesus qui debet facere satisfactionem, debet se dare Deo totaliter & quantum ad voluntatem & quantum ad corpus, non potuit autem totaliter se dare Deo, nisi veilet mori pro Deo, & moreretur, ergo dominus Jesus in quantum homo debuit mori pro Deo & voluit mori. Impossibile est creatorem naturæ, & reparatorem sufficientem ad satisfaciendum, imo sufficientissimū & nobilissimum transcendendi, & superexcelli in obedientia, vel in aliquo opere recreationis, reparationis, satisfactionis ab aliquo qui non est recreator & reparator, sed si dominus Jesus quem probauimus fore creatorem & reparatorem sufficientissimum & nobilissimum, quia est Deus & homo, non fuisset mortuus quantum ad passionem mortis, & meritum posset superari ab aliquo qui posset mori pro Deo, ergo oportuit eum mori pro Deo in quantum homo vt nullus homo transcendere eum possit in obedientia, passione & merito.

Omne id per quod Dominus Jesus quem recreatorem probauimus magis potest eleuare & animare homines ad honorandum Deum, & per consequens ad obediendum Deo, est necessarium, eo quod natura humana debet Deo reuerentiam & obedientiam totaliter & in summo: istud creari est nobilius opus quàm creatura Deo posset impendere, sed dominus Jesus non potest per aliquem tantum eleuare & animare homines ad honorandum Deum, & sustinendum pro Deo multas tribulationes (& etiam si oportet mortem) & per consequens ad totaliter obediendum Deo, sicut si ipse dominus Jesus verus Deus & verus homo, mortuus est propter hominem, ergo oportuit eum mori vt suo exemplo, omnes homines ad totalem

Dei dilectionem & completam obedientiam & reuerentiam animaret.

Ooo 4

VICESIMOTERTIO. QVOD

Deus descendit ad inferos, qui est articulus undecimus.

QVIA probauimus peccatum originale esse generale ad omnes homines corporaliter & spiritualiter. Et per consequens omnes homines priuari beatitudine & visione, seu fruitione summi boni, quæ quidem fruitio est summa beatitudo: aliàs ipse Deus non esset summum bonum, & per consequens ex quo omnes homines ratione peccati originalis recedunt à summo bono moriuntur corporaliter, & animæ eorum post mortem corporis, ratione eiusdem peccati, descendunt ad infernū, eo quod, ratione peccati & offensæ Dei, debent poni subtus omnem creaturam, cum ratione inobedienciæ sint viliores omni alia creatura, sicut si non fuisset peccatum originale, ascenderet ad summum. Arguimus sic. Omnis reparator iustus, & perfectus debet facere omnia reparatoris & recreatoris sed dominus Jesus fuit iustus recreator & reparator nature humanæ, vt probatum est, ergo facta reparatione & recreatione per satisfactionem de peccato originali debuit descendere ad inferos, vt educeret de infimis & inferis eos qui ratione peccati originalis apud inferos tenebantur, vt sicut voluit mori pro reparandis & recreandis, sic descendere voluerit, ad liberandum recreandos qui in infimis & inferis tenebantur.

Nihil naturalius quam id eo modo dissolui quo & ligatum est, sed primi parentes per peccatū originale, & per actum proprium deiecerunt se & totam posteritatem suam ad inferos, ergo dominus Jesus, qui satisfecit de dicto peccato debuit eos extrahere ab inferis, & reducere ad superos, vt sicut præuaricator fuit captiuans & ligans, satisfactor sic dissoluens & liberans, alias immediatior causa fuisset præuaricator captiuationis, quam satisfactor liberationis, & licet natura diuina sit vbiq; debuit facere quod natura humana quātum ad animam rationalem descenderit ad animas eorum, quæ ratione peccati originalis detinebantur apud inferos, vt sicut tota natura humana domini Jesu fuit præsens in passione per quam recreauit humanum genus in sui totalitate quantum ad animam & corpus: sic anima eius fuerit præsens in creaturarum animarum ab inferis liberatione, vt totum toti correspondeat & pars parti. Impossibile est Deum cum sit iustus iniuste operari, sed in eodem instanti indiuisibili in quo fuit facta satisfactio de peccato debuit fieri ab inferis liberatio illorum, qui in inferis detinebantur, ratione peccati originalis, alias iniustæ detinerentur, ergo oportuit dominum Jesum, quantum ad animam, quæ coniun-

Ita erat diuinitati ad inferos descendere, nam si aliquam aliam creaturam misisset ad inferos, esset successio inter satisfactionem, & detentorum liberationem ratione ordinationis missionis alterius, si etiam natura humana liberasset eos absq; descensu humanæ naturæ, esset etiam ibi successio eo quod in eodem instanti, quo facta esset satisfactio, non esset detentis nota liberatio, eo quod non possent in eodem dicto instanti comprehendere, quod per naturam humanam fuerit facta satisfactio, ex quo non esset præsens natura humana, quantum ad animam. Omnis plena & perfecta peccati satisfactio debet fieri per actus contrarios peccato vel offensa, ex quo sequitur damnatio, sed propter peccatum primorum parentum, qui ad vitam creati erant, mors ascendit ad vitam, & deuicit eam: eo quod uiuentes sibi subiugauit, & animas eorum deiecit ad locum mortis, & ad inferos, ergo recreator & reparator post satisfactionem factam de dicto peccato debuit accedere & descendere usque ad mortem & inferos ut deuicta & calcata morte eos, quos mors propter peccatum originale deiecerat ad inferos, reduceret ad vitam superos, aliàs mors fuisset magis contraria vitæ, quam vita morti, quod est impossibile. Debuit ergo anima Domini Iesu, iuxta coniuncta fuit semper diuinitati, descendere ad inferos.

Omnis plena & perfecta totalis satisfactio, requirit de necessitate id per quod fit dictæ satisfactionis, plenior & perfectior manifestatio, sed si anima Christi coniuncta diuinitati descendit ad inferos, ubi detinebantur mortui, propter peccatum originale fuit manifestatio satisfactionis dicti peccati, tam liberandis qui erant liberandi ab inferis quam non liberandis, etiã manifestatur ipsius liberatoris & reparatoris victoria & dominium ac ad liberandos maior pietas dominium & humilitas, ergo debuit Deus descendere ad inferos ad liberandum illos qui fidem in eius aduentu habuerunt.

VIGESIMO QUARTO QVOD

Dominus Iesus Christus debuit resurgere à mortuis.

ARTICULUS XII.

PROBAVIMUS quod dominus noster Iesus Christus mori debuit in quantum homo, & per eius mortem mundum fuisse recreatum. Inde arguimus sic, quandocunq; aliqua duo naturaliter & substantialiter vniuntur, si propter aliquod faciendum vel habendum separentur, isto facto vel habito propter quod separabuntur, debent iteratò substantialiter vniiri, aliàs non separabuntur propter illud tantum, sed anima & cor-

pus domini fuerunt substantialiter vnita; alias non fuisset verus
 homo. & mors eius in qua fuit separatio animæ & corporis fuit
 vt per mortem suam fieret de peccato originali satisfactio &
 humani generis reparatio, ergo facta satisfactioe & repara-
 tione debuit anima eius vniri corpori, aliàs non fuisset mortu-
 us propter peccati satisfactioem; & generis humani repara-
 tionem; sed propter aliquid aliud quod non esset iam factum:
 sed hoc est falsum, vt patet ex præmissis, ergo oportet quod
 anima eius sic iterato corpori vnita, sequitur ergo quod resur-
 rexit. Et si dicatur contra nos quod secundum istam rationem
 videtur probari quod immediate post mortem debuit resurge-
 re. Dicendum quod non est verum, quia si cito vel quasi sta-
 tim post mortem resurgeret, possit dubitari de morte eius, &
 credi quod non fuisset verè mortuus, sed fortè in extasi positus,
 quare mors eius debuit declarari per mortis & resurrectionis
 congruum interuallum. Pro bono opere non debet irrogari ali-
 cui iniuria, sed potius honor & reuerentia, sed opus satisfactio-
 nis & recreationis, quod dominus Jesus operatus est per mor-
 tem suam fuit opus non solum bonum, imo optimum, ergo
 ex illo non debet domino Jesu irrogari iniuria, sed potius ho-
 nor & reuerentia, sed si facta recreatione non resurrexit, rema-
 net corpus eius iniuriatum, eo quod non est vnitum animæ per
 quam vniebatur, & ad quam habet naturalem inclinationem, re-
 manet etiam inhonoratum quia mortuum, cum corpus viuū
 sit nobilius corpore mortuo, ergo oportet dicere quod resurre-
 xit. Deus cum sit iustus non permittit vt creaturæ ordinatæ ad
 vitam dominetur mors sine culpa, sed dominus Jesus qui est
 verus Deus & verus homo mori debuit & voluit vt supra pro-
 bauimus, non pro sua culpa, quia nullam culpam habuit, si e-
 nim culpam habuisset, non potuisset satisfacisse de peccato ori-
 ginali, nec fuisset idoneus recreator & reparator, sed mori vo-
 luit pro satisfactioe peccati & culpæ originalis primorum pa-
 rentum & reparatione humani generis, ergo facta satisfactioe
 & reparatione non debuit domino Jesu dominari mors, nec
 pro culpa sua, quam nunquam habuit, nec pro aliena quam
 iam deleuit, ergo resurrexit. Impossibile est inter diuinam na-
 turam & humanam in domino Jesu esse contrarietatem. Cum
 inter vtramque naturam in domino Jesu sit summa vnio, & per
 consequens summus amor & intimus, sed anima domini Jesu
 naturaliter appetit suum corpus & maxime, eo quod est facta
 recreatio & reparatio, ergo natura diuina volet animæ resti-
 tuere suum corpus, alias non esset inter vtramq; naturam diui-
 nam & humanam in domino Jesu, quantum ad voluntatem
 cōtrarietas, & si debet velle & potest facere cum sit omnipotens
 faciet,

faciet, resurrexit ergo dominus Iesus à mortuis. Quãto aliquid intimius vnitur aliquibus tanto si fiat inter ea separatio vehementius appetit vnionem illorum, sed natura humana in domino Iesu intimius vnuit sibi naturam humanam quam eius anima fuerit vnita suo corpori, eo quod natura humana erat substantificata in diuina, cum ergo anima eius appetat vniri suo corpori recreatione facta, à qua fuit separata propter recreationem faciendam natura diuina facta recreatione fortius appetit vnionem corporis & animæ domini Iesu: sequitur ergo quod dominus Iesus resurrexit.

VIGESIMO QVINTO QVOD

Dominus Iesus ad cœlos ascenderit.

ARTICULUS XIII.

PROBAVIMUS quod dominus Iesus resurrexit à mortuis: nunc probare intendimus quod ad cœlos ascenderit. Nobilissimæ naturæ corporali debetur locus nobilissim⁹, vt inter locatum & locans sit proportio, sed natura humana est nobilior omni alia creatura corporali & inter omnes homines dominus Iesus est nobilior homo qui fuerit vel esse possit: ergo sibi debetur locus nobilissimus, sed locus quanto sublimior, tanto nobilior, ergo ad cœlos vt ad locum nobiliorem & debitum sibi ac proportionatum ascendere debuit. Illa creatura per quam omnia creata sunt & reparata & ad finem debitum restituta, est super omnia creata collocanda, & omnia creata debent ei esse submissa & reuerentiam exhibere, sed per dominum Iesum omnia creata sunt reparata, & ad finem debitum restituta, natura enim corporalis est ad finem debitum restituta per eum, eo quod natura humana propter quam omnia corporalia sunt creata, est per eum restituta & reparata, natura etiam spiritalis eo quod participat cum natura humana, quantum ad animã quæ est substantia spiritalis, & quia ad dominum Iesum ordinata eo quod ipse est nobilior omni creatura, ergo super omnẽ creaturam collocari & ascendere debuit, & in eius ascensu omnis creatura eidem famulatũ & reuerentiam debuit exhibere, aliàs staret contra naturã suam & omnium creatorũ, sicut enim si oleum esset in centro aquæ staret ibi contra naturã suam cuius est ascendere supra aquam, staret etiam cõtra naturã aquæ, eo quod occuparet locum aquæ, & nisi impediretur ascenderet supra aquã naturaliter: quiniũmo & aquæ eidem cederet naturaliter & se vt gradũ vel scalã in eius ascensu exhiberet, sic imo multo fortius domin⁹ Iesus debuit ad cœlos ascẽdere, alias si staret citra, staret violẽter, & cõtra naturã suã & omniũ creatorũ,

quam

quam violentiam non potest aliquid creatum neque potuit inferre ut patet ex præmissis nisi Deus qui semper cum iustitia operatur, Omni naturæ ad beatitudinē ordinatæ debetur locus qui melius est ad beatitudinem depositus, sed Dominus Jesus inquantū homo, est ad beatitudinem summe dispositus, talis autem est locus cœlestis, ergo debuit ad cœlos ascendere. Omni naturæ sanctæ & incorruptibili debetur locus purus non terrenus nec corruptioni deditus, sed elongatus à corruptione, sed dominus Jesus est naturæ sanctissimæ, purissimæ, & incorruptibilis, ergo debetur sibi locus non terrenus nec corruptioni deditus sed purissimus & à corruptione elongatissimus, locus autem cœlestis est talis, ergo sibi debetur locus cœlestis, ergo debuit ad cœlos ascendere. Omne id per quod gloria & pœna (cum sint contraria) & beati & damnati magis distant ab invicem, est necessarium, sed damnatis debetur locus infimus quia centrum, ergo beatis & sanctis debetur locus summus, talis autem est locus cœlestis. Cum ergo dominus Jesus sit beator & sanctior omnibus alijs beatis, debet esse in altiori loco quam cæteri beati & sancti, debuit ergo ad cœlos ascendere.

VIGESIMO SEXTO QVOD ARTICULI VI. qui pertinent ad humanitatem, quos probauimus debere fieri, sunt iam facti.

PROBAVIMUS quod Deus debuit assumere naturam humanam, & per consequens quod fuit verus homo, & quod debuit nasci, mori descendere ad inferos, resurgere à mortuis, ascendere ad cœlos. Et quia fides Catholica credit & asserit ista iam esse facta, sicut S. Sancta ecclesia confitetur, & licet videatur quod ad probandum, scilicet quod ista sint iam facta non possint haberi rationes cum sit quo facti ad quod probandum non possunt induci, nisi testes vel instrumenta in aliqua scēta, vel scientia. Quis enim probabit Moysen legem Iudeorum à Deo accepisse, & ipsum Moysen eam Iudæis tradidisse, nisi credatur scriptis Iudæorum? Quis probabit Machometum sectam Sarracenorum instituisse nisi credatur libris & scriptis eorum? Quis probabit imperatorem Iustinianum legalem scientiam, ut hodie traditur instituisse si non creditur libris legalibus? Quis probabit Romulum condidisse Romam si non creditur libris & gestis Romanorum; & sic discurrendo per omnes scientias & facta præterita inuenietur quod non possunt probari quæ ab illis qui dicuntur factores & inuentores sint facta vel inuenta si non

non creditur testibus, si extant, vel attestationibus testium si illi non extant vel alijs scripturis, & si de attestationibus testiū & per scripturas fides sumatur, & probatio, nulla secta ita est vallata roborata attestationibus testium scripturis & instrumentis sicut fides Christiana quam sacro sancta ecclesia confitetur. Quæ est etiam secta tot habens testes quot fides Christiana pro qua confrenda & testificanda milia milium hominum sunt martirizata, imo quod singulare & mirabile est nulla secta moriēdo fundata est nec multiplicata nec latatur de morientibus nisi sola fides Christiana. Quæ secta tot scripturas tam altas tam multiplices omnes ad vnam fidei Christianæ veritatem concurrentes habet, sicut fides Christiana, imo si scripta aliarum sectarum liberentur & comparentur ad scripturas fidei Christianæ non videntur scripturæ: sed potius quedam rudimenta & deliramenta, quinimmò fides Christiana tam evidentibus signis & miraculis est probata, & per dominum nostrū Jesum Christum & eum sequentes tam euidenter tradita ac etiam declarata quod dicta signa & miracula non potuerunt fieri nisi à Deo, neq; per ipsum Dominum Jesum Christum potuissent talia fieri qualia fecit, nec tam euidenter tradi & declarari quæ nobis tradidit nisi ipse esset verus Deus, & per consequens vera omnia quæ facere nos docuit & faciendo firmavit, & licet ex quo Christiani habent substantiam veritatis debere eis credi de antecedentibus, utpote de actore & tempore sicut creditur Judæis de Moyse, Sarracenis de Machometo, Romanis de Romulo, Legistis de Justiniano, eo quod ipsi habent factorum per eos substantiam, nos tamen ad abundantiam nostri tractatus & laudem fidei Christianæ ad probandum venisse illum quem fides Christiana confitetur verum Jesum Christum esse, & per consequens vera esse quæ fecit & docuit speciales intendimus inducere rationes & probato quod fides Christiana confitetur sic verus JESUS, probatum erit quod est incarnatus, natus, mortuus, & sic de alijs articulis,

*PROBATIO QUALITER CHRIS-
tus fuit verax, & per consequens
vera docuit.*

PROBAVIMUS maiorem veritatem, quæ sit vel potest esse quantum ad articulos fidei Christianæ, quos nos esse probauimus. Inde arguimus sic. Impossibile est optimam & altissimam veritatem inueniri & doceri à peiore & infimiori homine, & ab illo qui fuerit falsior homo & maior inimicus Dei, qui fuerit vel esse possit, quia sequeretur quod peior homo de mundo & falsior

falsior superasset omnes bonos homines in inuentione & doctrina, & sic vnus & idem homo, fuisset peior homo & melior totius mundi, sed si ille Iesus Christus in quem Christiani credunt, vel quicumq; alius qui se Christum dixit & hanc docuit veritatē articulorū quos probauimus non fuit verus Iesus Christus: ipse fuit peior homo qui fuerit vel esse possit & maior inimicus Dei: quia docuit se Deum esse & fecit se Deum cum non esset & sedauit & corrupit maiorem veritatem quæ esse posset, ergo istā summam veritatē inuenire & docere non potuit. Cū ergo ista summa veritas quam probauimus ad Christianos peruenit oportet illam à quo ista summa veritas ad Christianos peruenit veracem fuisse & ex consequenti vera docuisse. Secunda probatio, Deus cum sit summe sapiens & summe bonus sic debet disponere operationes suas quod in eis non sit confusio & falsitas: sed si dominus Iesus nondum venit Christiani qui fuerunt & sunt, sunt in errore quantum ad hoc quod nondum venit quem dicunt venisse, cum ergo probauerimus quod venire debeat si nondum venit quando veniet non credent in eum Christiani, quia tam credunt eum venisse nec Iudæi nec Sarraceni: nec aliqui alij à Christianis credent in eum: quia nulli credūt eum esse debere talem qualē nos eum esse debere probauimus: ergo quando veniet aduentus eius erit ignotus & inutilis: eo quod non crederetur ei ab aliquo: & illi qui non credent in eum habebunt sufficientem excusationem de incredulitate eorū, eo quod ille qui veniet si verus Christus est docebit eandem veritatem quam Christiani tenent. quam nos veram esse probauimus & poterunt rationabiliter dicere quod nō credunt in eum: eo quod ita possent in eo decipi sicut Christiani qui eandē credunt veritatem, fuerunt decepti in eo qui se dixit Christum cum Christus non esset, & maxime quia ille qui veniet cum debeat esse, vt probauimus, verus Deus & verus homo non possit illum in quem Christiani credunt qui non fuerit verus Deus nec verus homo, transcendere in doctrina.

Probatio qualiter ille qui veritatem manifestauit fuit verus Christus. Omnis veritas magis dependet ab illo qui eam primo inuenit & docuit quam ab illo qui eam non inuenit, sed veritas articulorum fidei Christianæ quos veros esse probauimus inuenta est & incepta quantum ad eiusdem veritatis manifestationem & doctrinam ab illo à quo Christiani habuerunt eam: ergo magis dependet ab eo quā ab aliquo alio qui post eum eā docuit vel docebit & non inuenit: sed ille à quo Christiani habuerunt istam veritatem non fuit verus Christus: sed est adhuc venturus, verius dependet veritas prædicta ab illo qui non fuit Christus: qui primo inuenit eam & docuit, quā ab illo qui erit

verus Christus : sed hoc est impossibile : oportet ergo dicere quod ille qui dictam veritatem manifestauit Christianis, fuit verus Christus & talis qualem se existere docuit: ne nobilissima veritas à falsitate incipiat.

PROBATIO VERITATIS *articulorum.*

IMPOSSIBILE est altissimam & infinitam veritatem inueniri in sublimi gradu eius ab aliqua creatura per se naturaliter sine lumine supernaturali & adiutorio Dei : sed veritas articulorū quos probauimus, est altissima & infinita veritas quantum ad articulos qui pertinent ad diuinitatem, & est maior veritas quæ esse possit in aliqua re creata, quantum ad articulos qui pertinent ad humanitatem: & in tantum est ista veritas altissima infinita & magna: quod etiam hodie postquā dicta veritas est manifestata Christianis : asseritur à multis Christianis quod ad istam veritatem non potest homo venire per rationem sed solū per fidē: ergo nulla creatura per se & sine adiutorio Dei inuenire potuit & si dicatur quod à Deo est manifestata, sequitur ex præmissis quod Deus cum sit iustus & sapiens non debuit eam manifestare homini falso & in falsitate persistenti ante dictam manifestationem & post nec debuit eam manifestare cum falsitate temporis & personæ: ne summam veritatem principialet in falso subiecto: quia Deus hoc faciendo faceret altissimæ veritati maiorem iniuriam quæ altissimæ veritati posset fieri: imo quod ipse Deus cum sit summe bonus non debet sustinere quod summa & nobilissima veritas habeat falsum principiū: sed ille quem credunt Christiani venisse nondū venit, omnes Christiani sunt in falsitate: & omnes alij à Christianis sunt etiam in falsitate: quia non credunt eum esse debere talem qualē eum esse debere probauimus: ergo oportet cum veritas dictorum articulorum peruenerit ad Christianos quod à Deo peruenerit vt in vero homine fuerit substētata & principia & per consequens talis veritas est vera non solū quantum ad eius substantiā, sed etiam quantum ad personā & ad tempus & alia accidentia. Probatio quod dominus Iesus in quem credunt Christiani sit verus Deus & per consequens sua doctrina sit vera &c.

Si dominus Iesus Christus in quem Christiani credunt & cuius doctrinam amplectuntur non venit: Christiani, Iudæi, Sarraceni, & quæcunq; alia secta est in errore & falsitate, Christiani enim licet credant articulos fidei Christianæ quos veros esse probauimus: & quantum ad hoc sint in veritate, tamen si
ille

ille quem credunt venisse nondum venit sunt quantum ad hoc in errore & falsitate Judæi etiam Sarraceni & quęcunq; sint alię sectę sunt in falsitate, quia nulla secta alia à Christianis creditur eum debere esse talem qualem esse debere probauimus, sequitur ergo quod omnes homines qui sunt & fuerunt, sunt in errore. Nec aliquis homo habet noticiam de Deo, nec aliquis homo est amicus Dei neq; Deus habet populum, nec Deus diligit veritatem: eo quod non est sibi cura de manifestatione veritatis nec Deus comparitur hominibus cum omnes permittat in falsitate persistere & errore, quę omnia sunt satis & euidenter irrationabilia. Sequitur etiam vltterius si dicta ratio diligenter consideretur quod nec à modo venire poterit. eo quod nulla secta credat illum qui venturus est esse talem qualem esse eum debere probauimus: & sic in nulla secta inuenietur aliqua femina quę sit idonea ad eum concipiendum: ex quo non credet in eum, nec aliquis populus erit dispositus ad eum recipiendum ex quo non habent fidem in eo. Et sic non erit incarnatio nec recreatio, quę necessaria esse supra probauimus: oportet ergo quod dominus Jesus in quem credunt Christiani sit verus Jesus & per consequens sua doctrina sit vera & saluberrima: ex quo vltterius sequitur quod sex articuli qui pertinent ad humanitatem Christi non solum debeant esse veri sed & sunt verificati & facti sicut S. sancta ecclesia confitetur.

ULTIMO QVOD DOMINVS
Jesus Christus debeat iudicare viuos
& mortuos

ARTICVLVS XIII.

AD probandum quod omnes debeat iudicare dominus Jesus tam viuos quàm mortuos, volumus primo probare quod generatio hominum habebit finem. Secundo quod omnes homines resurgent cum corporibus suis. Tertio, quod dominus Jesus eos debeat iudicare. Primo quod generatio hominum habebit finem.

Probauimus superius quod homo totus videlicet cum corpore & anima à sui institutione est ordinatus ad beatitudinem sed peccatum est à beatitudine deuiatus. Per passionem, crucem & mortem domini Jesu est totus, scilicet cum corpore & anima ad beatitudinem recreatus & restauratus, aliàs non esset sufficienter recreatus. Inde arguimus sic. Impossibile est materiam finitam sufficere ad corpora infinita: sed si generatio hominum nunquam haberet finem, corpora hominum essent infinita

infinite, ergo aut deficiet materia cuncta de qua fiant corpora hominum cum sint infinite, aut oportet ponere circulationem in corporibus hominum: sed circulatio in corporibus hominum poni non potest, cum totus homo scilicet cum anima & corpore sit ad beatitudinem ordinatus: si iustus est: vel totus cum anima & corpore ad pœnam, si iniustus, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem. Si generatio hominum nunquam habet finem scientiâ Dei vel sapientia non nouit numerum hominum generandorum, cum generatio hominum & multiplicatio duret in infinitum & per consequens numerus sit innumerabilis ex quo infinitus est & sic potestas diuina dedit naturæ potestatem multiplicandi homines in infinitum quo sapientia non nouit. Et esset differentia inter sapientiam diuinam & potestatem: sed hoc est impossibile: ergo oportet quod generatio hominum habeat finem.

Deus qui creauit mundum vt supra probatum est ordinauit generationem & multiplicationem hominum; aut ergo ordinauit eam ad aliquid seu propter aliquid, aut non ad aliquid & sic frustra ordinauit, imo sequitur quod non ordinauit quod est impossibile, si autem ordinauit eam ad aliquid, assequetur illud, alias non esset ordinata ad illud, & si illud assequitur quiescet & terminabitur in illo, quia omne quod mouetur naturaliter ad aliquid illo habito naturaliter quiescit in illo. Sequitur ergo quod aut generatio hominum habebit finem aut quod non est propter aliquid facta neq; ad aliquid ordinata: sed hoc est multipliciter impossibile, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem, sequitur etiam quod si generatio non est propter aliquid neq; ad aliquid ordinata, quod generatio non est ab agente proposita neq; à natura seu à casu vel à fortuna, & sic non est naturalis, nihil autem quod est à casu vel à fortuna potest esse perpetuum neque ex parte ante nec ex parte post, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem. Si generatio hominum non habet finem, cum hominum quidam sint boni quidam mali, aut homines boni erunt infiniti & homines mali infiniti, aut boni erunt infiniti & mali finiti aut mali infiniti & boni finiti. Non enim est dare quartum membrum diuisionis scilicet, quod boni & mali sint finiti, quia nullum infinitum potest constare ex finitis, si autem boni sint infiniti non erit dare materiam pro corporibus malorum, quia corpora bonorum quæ sunt infinite, indigent tota materia & non sufficientis, nullus ergo malus damnabitur ex quo corpus suum nõ poterit reassumere. Si etiam mali sint infiniti non erit dare materiam pro corporibus iustorum, cum tota materia sit necessaria pro corporibus malorum. Nec sufficiet cum sint infiniti, ergo

oportet dicere quod aut boni salventur & mali damnentur: aut quod mali damnentur & boni non salventur, si autem boni & mali sint infiniti, nec omnes boni nec omnes mali possunt pervenire ad beatitudinem vel pœnam, tum quia generatio hominum quæ ponitur durare in infinitum indigebit materia pro corporibus generandorum, tum quia materia cum sit finita non sufficiet ad corpora infinita & ita plures erunt non beati quia infiniti quam beati quia finiti, plures non damnati quia infiniti quam damnati quia finiti, aut nullus beatificabitur, nec aliquis damnabitur: sequitur etiam quod si boni sunt infiniti & mali infiniti, cum nihil maius sit infinito quod mali infiniti, & boni infiniti nō erunt in numero plures quam boni tantū cum sint infiniti, vel quam mali tantū cum sint infiniti. Sed omnia supradicta sunt manifeste impossibilia, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem. Si generatio hominum non habeat finem motus est infinitus, quia non habet finem & tempus similiter: sed si tempus est infinitum non habet partem finitam cum infinitū non constet ex finitis. Ergo hominum qui generantur & corrumpuntur quorū esse duratio & existere est finitū eorum existētia quæ est in tempore nō mensurabitur tempore, aut si mensuretur tempore mensurabitur tempore infinito, cum sit finita: quorum vtrunq; est impossibile, ergo oportet quod generatio hominum habeat finem. Secūdo quod omnes homines cum corporibus suis resurgent,

Homo ut supra dictum est à sui institutione est ad beatitudinem ordinatus & per consequens ad vitam, sed per peccatum est à dicta beatitudine deviat. Inde arguimus sic. Natura humana est recreata & ad suum finem restituta per mortem domini Iesu ut supra probauimus, sed si homo non peccasset tota natura humana scilicet cum corpore & anima, erat ad beatitudinem assumenda, ergo cum sufficienter sit recreata tota, scilicet cum corpore & anima ad beatitudinem assumenda quantū ad iustos aut tota scilicet cum corpore & anima, quātum ad iniustos est ad æternam miseriam deducēda, oportet ergo hominū esse resurrectionem. Omnis operatio meritoria, vel demeritoria, procedens ab homine principaliter & verius attribuitur, cōpositio & suppositio quam partib. eius ut operari bonum, vel malum verius attribuitur homini quam animæ, vel corpori, cū actus sint principaliter suppositorū: cum ergo homo sit ille qui operatur bonum, vel malum, & anima non sit homo, nec corpus etiam sit homo, oportet esse hominum resurrectionem ut qui totus scilicet cum corpore & anima bene egit, totus scilicet eum corpore & anima remuneretur. Et qui totus male egit, pro malo totus scil. cum corpore & anima puniatur, erit ergo

hominum resurrectio, si non resurgerent homines cum corporibus suis, non participet dominus Iesus quem surrexisse probavimus in beatitudine & vita æterna cum hominibus, sed cum animabus eorum corpus etiam domini Iesu non videretur corporaliter, nec verbum suum audiretur, nec ipse daret gloriam alicui naturæ corporali & corpus suum solum stare in gloria quæ omnia sunt irrationabilia & impossibilia.

Oportet ergo esse hominum resurrectionem, Impossibile est Deum cum sit iustus aliquid dimittere impunitum, vel irremuneratum, sed experientia certa videmus quod multi homines boni in hoc mundo sustinent multas iniurias, aduersitates, tribulationes, & labores corporales, & faciunt multa bona & meritoria opera corporalia, & quasi quãdiu sunt in hoc mundo sunt in afflictione corporis continua, Multi homines mali sunt qui habent malas & inordinatas delectationes corporales & quasi continuas & committunt multa enormia de quibus nõ portant pœnam in hoc mundo. Ergo oportet resurrectionem esse hominum vt Deus retribuatur nobis in corporibus eorum pro bono quæ fecerunt in illis corporibus, & malis det pœnam pro malis quæ fecerunt in illis corporibus, alias Deus non iuste procederet. Si non resurgerent homines cum corporibus suis, nulla anima haberet beatitudinem perfectam nec completam gloriam: quia cum anima naturaliter inclinatur ad suum corpus, eò quod anima ideò creata est vt cum corpore constituat hominem, si non haberet suum corpus, priuaretur suo desiderio naturali, & ita non haberet gloriam perfectam, eò quod non assequeretur suum desiderium naturale, sed hoc est impossibile, ergo oportet esse hominum resurrectionem. sequitur etiam, si non resurgunt homines cum corporibus suis quod aut anima quæ est pars, sit nobilior suo toto, eò quod anima erit beata, homo autem non: aut quod nec homo perueniat ad beatitudinẽ: cuius contrarium multipliciter superius est probatum. Tertio quod Dominus IESUS CHRISTUS debeat omnes homines iudicare.

*AD PROBANDUM QVOD
Dominus Iesus debeat omnes homi-
nes iudicare.*

PRIMO quod debeat esse omnium hominum iudicium generale & quod Deus debeat esse iudex illius iudicij. Secundo quod dominus Iesus Christus qui est verus Deus & verus homo debet esse iudex illi⁹ iudicij. Manifestũ est quod omnium hominum conditio in duas partes diuisa est: quia quidã eorũ

Sunt boni quidam mali. Inde arguimus sic. Nullus iudex iustus debet bonos & malos ad eundem locum admittere, neque ad eos vniformiter se habere: sed debet inter eos discernere & secundum quod diuersimode operati sunt retribuere, & per consequens inter eos iudicare & pro bono retribuere bonis secundum quod plus vel minus boni fecerunt, malis autem supplicium & poenam, secundum quod plus vel minus mali fecerunt. Cum iusticia sit ius suum vniciq; tribuere sed Deus est iudex iustus, imo nullus alius est iustus iudex nisi ipse, quod enim ipse sit iustus satis patet ex superioribus, quod autem ipse solus debeat esse iudex, patet eò quod ipse solus est dominus omnium quia omnia fecit. Et ad ipsum pertinet primò & immediate omnis operatio creaturæ siue bona siue mala, ipse etiam solus est qui potest retribuere & puniri. Cum ipse sit omnipotens, ipse etiam solus qui omnium hominum nouit merita & demerita, quantum ad facta & etiam cogitata non solum quantum ad numerum: sed etiam quantum intensa sunt & remissa, cum enim sit solus & summe sapiens, solus omnia etiam præterita, vt præsentia contemplatur, ergo Deus debet inter bonos & malos discernere & diuersimode retribuere & punire & per consequens inter eos iudicare, ergo oportet esse iudicium omnium hominum generale.

Omnia iudicia particularia & inferiora debent per iudicem generalem & superiorem examinari & examinata ratificando, vel infirmande iudicari & regulari, alias esset error in iudicijs: eo quod in eis homines possint falli & non esset ordo in iudicijs iusticia enim Dei esset defectiua, si non se extenderet ad omnia iudicia regulanda, sed omnes actus hominum tam exteriores quam interiores, sunt quædam iudicia: quia cum libertate fiunt. Ergo omnia debent per superiorem iudicem examinari & ratificari, vel infirmari: sed solus Deus est superior ad omnes homines: ergo omnium actuum hominum debet esse ipse iudex qui solus nouit omnia & solus potest omnia facta vno instante omnibus declarare, debet etiam istud iudicium esse vnum & generale in quo omnes homines debet adesse, & post resurrectionem hominum, alias non esset omnibus manifestum. Finaliter quod dominus Iesus debet esse iudex illius iudicij. Secundo probamus quod dominus Iesus debet esse iudex illius iudicij. Nullus iudex tam idoneus sicut ille qui participat, cū vtraq; partium inter quas debet esse iudicium & qui nouit merita vtriusq; partis non solum secundum scientiam, sed & secundum experientiam: sed natura humana debet iudicari pro his quæ fecit secundum voluntatem Dei, vel contra voluntatem Dei, ergo nullus tam conueniens iudex, sicut ille qui participat

gum Deo & cum homine. Talis autem dominus Iesus est qui est verus Deus & verus homo, vt supra probauimus, ergo ipse debet esse iudex omnium hominum generalis. Omne iudiciũ rite ordinatum requirit quod sit manifestum & notum omnibus qui iudicandi sunt: sed omnes homines constant ex corpore & anima, ergo iudicium debet esse notum non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter: sed si Deus solus iudicaret, persona sua non videretur oculo corporali: nec sua sententia audiretur, nec perciperetur aliquo sensu corporali: Ergo oportet quod ille qui iudicat sit talis quod suum iudicium possit perfecte & complete, scil. spiritualiter & corporaliter manifestare. Talis autem est dominus Iesus solus, cum sit verus Deus & verus homo, ergo ipse debet esse iudex. Nullus autem tã idoneus iudex sicut ille in quo reperitur & concordant iusticia, mansuetudo & misericordia: sed in domino Iesu est iusticia summa cum sit verus Deus, & mansuetudo & misericordia. Cum sit verus homo per quam naturam inclinatur ad miserendum hominibus qui cum eo participant: ergo ipse debet iudicare, vt in iudicio adsit diuinitas quæ excitet eum ad iusticiam, & humanitas quæ inclinet eum ad misericordiam,

CAUSA FINALIS Huius tractatus.

TRACTATUM istum hac intentione fecimus, vt fideles & deuoti Christiani attendant, quod cum nulla secta alia à fide Christiana possit probari esse vera, nec defendi à sequentibus defendentibus eam, nec posset fidem Christianam rationabiliter impugnare, eo quod omnes sunt innixæ falso & friuolo fundamendo, fides autem Christiana non solum possit defendi contra omnes impugnantes eam, sed etiam probari. Et quancunq; aliam sectam infringere per necessarias rationes, sicut patet ex rationibus superscriptis. Ob zelum fidei animati ardenti desiderio meditentur quod cum nihil possit resistere veritati, eo quod sit super omnia fortior per viam & fortitudinem rationum: cum Dei adiutorio & virtute poterunt infideles reducere ad semitam veritatis, sic quod nomen domini Iesu laude dignissimum, quod in plerisq; mundi partibus, & à quàm plurimis ignoratur, manifestabitur & habebitur in reuerentia & honore & hæc via ad conuertendum infideles est facilior aliis omnib. Durum enim & periculosum videtur infidelib. credulitatem suam pro aliena credulitate seu fide dimittere: sed falsum & impossibile pro vero & necessario non deserere quis eorum poterit sustinere? Et si dicatur quod in hoc tractatu pos-

sunt nobis fieri aliquæ obiectiões ad quas non respondimus. Dicimus quod in hoc tractatu hoc tantum in intētiōe habuimus, vt ostenderemus quod fides Christiana probari poterat per necessarias rationes. Et licet si totus tractatus memoriter teneatur: credamus solutiones obiectiōnum cum diligēter intelligētib. apparere. Nos aliqua dimisimus causa breuitatis. Offerimus nos tamen sine præsumptione in virtute fidei Christianæ ad omnes obiectiões infidelium respondere & eis tales contra eorum sectas & pro fide Christiana positiones facere & probare quod ad eas nullatenus poterunt respondere. Et si dicatur quod velle rationibus initi deroget fidei, vt fidelium merito, dicimus quod fideles qui non quærunt intelligere vt credant, sed credentes: quod si non crediderint non intelligunt. Fidem simpliciter & constantissime amplectentes ad tantam posunt in virtute eiusdem fidei sublimitatem intelligentiæ eleuari, quod ipsa fides quæ voluntatis firmiter eam credentium erat pabulum & fomentum, sua fundamenta quibus innititur, necessarias scilicet rationes ministrabit eisdem, vt sint eorum pabulum intellectus: ipsa enim fides ad instar supernantis olei in sublime consurgens tanto ad altiorem gradum in eisdem credentibus eleuatur quanto intellectus multiplicatis necessariis rationibus altiorem sibi scalam erexit, eo quod ipsa fides intellectum in seipsa fundans eumque inuestigando continuè concomitans & confortans supra intellectus vires & potentiam excādescit, quia fatigari nesciens semper nititur intensius & altius ad credendum, propter quod fides in altius erigitur & meritū credentium ampliatur. Verum si dicatur nobis quod aliquæ vel multæ de rationib. supradictis alibi sunt insertæ, dicimus quod nos inuenimus eas secundum modum & artem cuiusdem tabulæ quam edidimus generalis, tamen si alibi & ab aliis sunt reperiæ quanto in pluribus libris & à pluribus sunt dictæ, tanto amplius exultamus, nos enim ad aliud non intendimus nisi ad ostendendum quod fides Christiana vel fideles per eam possint quancunq; aliam sectam per rationes conuincere infidelesque convertere. Et nomen Dei per cuncta mundi climata celebre & solenne omnibus declarare,

EXHORTATIO.

PROPTER quod flexis genibus cum humilitate & reuerentiā quāta possumus supplicamus, vt omnes dictam viam amplectentur. Cum inter omnes vias ad conuertendum infideles & recuperationem terræ sanctæ ista sit leuior & amicabilior & magis consona charitati. Tantoque omnibus alijs vijs fortior
quanto

quanto arma spiritualia sunt corporalibus fortiora. Hæc enim armatos suos non onerant nec molestant, non hebetantur ictibus, nec franguntur, non rubiginantur algoribus, nec caloribus dissoluuntur, sed quanto plus in virtute eorum agitur tanto subtilius acuuntur, multiplicantur, quia multiplicius armatosque suos agiliores, fortiores, armatiores & audaciores faciunt plusquam in principio in medio & in fine, præter multa alia enarrare dimittimus, ne secularibus potestatibus videamur in aliquo derogare. Licet ipsi possint & debeant rationabiliter dicere & cogitare quod arma clericorum sunt armis eorum nobiliora & etiam fortiora: factus fuit iste tractatus Romæ anno Domini M. c. c. nonagesimo sexto & completus ibidem in vigilia Beati Iohannis Baptistæ præcursoris Domini Iesu Christi, qui fuit præco lucis & luminis, & ipsum qui vera lux est digito demonstraui suoque tempore fuit gratia inchoata: sic placet Domino Iesu Christo, nouam lucem mundi infundere, ad cuius lumen ambulantes infideles conuersi nobiscum seculare occurrant eidem Domino Iesu Christo, cui est honor & gloria. Per omnia secula seculorum. Amen.

FINIS.

Ppp 4

